

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

**Výhody a nevýhody vstupu Turecka do
Evropské unie**

Markéta Klečková

Bakalářská práce

2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta KLEČKOVÁ**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Výhody a nevýhody vstupu Turecka do EU**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Evropa do Turecka nebo Turecko do Evropy?
3. Výhody a nevýhody vstupu Turecka do EU
4. Jaké Turecko vstoupí do EU?
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Balík,S.,Fiala,P., Mikš, F., Perspektivy Evropské unie, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Findley, C. V., The Turks in World History, Oxford University Press, 2005. Gombár, E., Úvod do dějin islámských zemí, NAJÁDA, Praha, 2004. Klíma,M., Bureš,J., Kam kráčíš Evropská unie, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čaněk, 2007. Veber.V., Dějiny sjednocené Evropy, Praha, 2004.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Václav Veber
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29.3. 2010

Markéta Klečková

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla především poděkovat doc. PhDr. Václavu Veberovi za rady, připomínky, podporu a ochotu při vedení bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za poskytnutou podporu a zázemí.

Děkuji.

Anotace

Práce se zabývá výhodami a nevýhodami vstupu Turecka do EU. Sleduje počátky snah Turecka přidružit se k západním zemím a zároveň se snaží vysvětlit, jak bude vstup Turecka přínosný v oblasti ekonomicko-hospodářské, politické, kulturní a bezpečnostní.

Klíčová slova

Turecko, EU, vstup, výhody, nevýhody.

Title

Advantages and disadvantages of the entrance of Turkey into EU.

Annotation

The thesis deals with advantages and disadvantages of Turkey entrance into EU. It is focused on origins of Turkey to co-operate with western countries and it tries to explain how the entrance of Turkey will be beneficial to economic, political, cultural and safety section.

Keywords

Turkey, EU, entrance, advantages, disadvantages.

Seznam zkratek:

AKP	Strana spravedlnosti a rozvoje
AoC	Aliance civilizací
BTC	Baku-Tbilisi Ceyhan
ČR	Česká republika
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EUROATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
FP6	Rámcový výzkumný program
HDP	Hrubý domácí produkt
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OEEC	Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci
OSN	Organizace spojených národů
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TAP	Transjadranský plynovod
USA	Spojené státy americké
USD	United States dollar

Obsah:

SEZNAM ZKRATEK:	6
ÚVOD	9
1 EVROPA DO TURECKA NEBO TURECKO DO EVROPY?	12
1.1 TURECKÁ VÁLKA ZA NEZÁVISLOST.....	12
1.2 POČÁTKY REPUBLIKÁNSKÉHO TURECKA A KEMALISTICKÉ REFORMY	13
1.3 TURECKO - ČLENSTVÍ V MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍCH A POMOC USA.....	16
1.4 SNAHY O PŘIDRUŽENÍ TURECKA K EHS	17
1.5 TURECKO A EU	19
1.6 KYPERSKÁ OTÁZKA	26
2 VÝHODY A NEVÝHODY VSTUPU TURECKA DO EU.....	29
2.1 EKONOMICKÉ-HOSPODÁŘSKÁ OBLAST	29
2.1.1 Vývoj HDP a hospodářského zdraví státu.....	29
2.1.2 Zahraniční investice.....	31
2.1.3 Vývoj nezaměstnanosti a zemědělství.....	32
2.1.4 Energetické zásobování	34
2.1.5 Životní prostředí	35
2.1.6 Demografické hledisko.....	36
2.1.7 Česká republika a Turecko z ekonomického hlediska.....	37
2.1.8 Zhodnocení	38
2.2 POLITICKÁ OBLAST	40
2.2.1 Česká republika a Turecko – politická oblast.....	40
2.3 KULTURNÍ A NÁBOŽENSKÁ OBLAST	41
2.3.1 Islamizace Evropy?.....	41
2.3.2 Lidská práva	43
2.3.3 Postoj veřejnosti ke vstupu Turecka do EU	45
2.4 BEZPEČNOSTNÍ OBLAST	48
3 JAKÉ TURECKO VSTOUPÍ DO EU?	52
ZÁVĚR	54
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	56

SEZNAM TABULEK:67

SEZNAM GRAFŮ:67

Úvod

Turecká republika (oficiálním názvem Türkiye Cumhuriyeti)¹ je jedinou sekularizovanou zemí muslimského charakteru. Ze své větší části se rozkládá v severozápadní Asii a z menší v jihovýchodní Evropě a počet obyvatel je 74,2 milionů.² Postavení této země je zcela odlišné od jiných států zejména proto, že zde dochází ke střetu západní civilizace s východní. S tímto vyvstávají otázky, kam až tedy sahá Evropa a na kolik je Turecko součástí Evropy a to jak kulturně, politicky a ekonomicky. Turecko je nejvěrnějším uchazečem o členství v dnešní EU a evropských strukturách vůbec. V roce 1948 se stalo Turecko jedním ze 17 evropských států, které založily Organizaci pro evropskou a hospodářskou spolupráci (OEEC) a později v roce 1960 stálo u počátku transformace této organizace na Organizaci pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD).³ V roce 1952 se tato jediná muslimská a středovýchodní země stala členem NATO.⁴ Ovšem tento proces „westernizace“ lze hledat již v roce 1923, kdy Mustafa Kemal, první prezident republiky, přivedl zemi na cestu radikálních reforem, později označovaných jako kemalismus a určil tak směřování Turecka po dalších několika desetiletí k poevropštění a naplňování ideálů západních zemí.

Aktuálnost tématu tureckého vstupu do EU se obnovila z několika podstatných důvodů. Jedním z nich byla energetická bezpečnost Evropy, kterou v roce 2009 ohrozilo Rusko přerušením dodávek energie do evropských zemí. V souvislosti s tímto problémem se začalo hovořit o snížení závislosti na plynu z Ruska a cestou k vyřešení tohoto problému má být plynovod, který Evropě zajistí přísun plynu z oblasti Středního východu a Turecko má být jednou z tranzitních zemí. Turecká republika svoji účast na projektu dlouho podmiňovala otevřením jedné z dalších kapitol Kodaňských kritérií⁵, jejichž splnění je podmínkou pro přistoupení k EU.⁶ Dalším z důvodů aktuálnosti tohoto tématu, že se v Evropě začínají opětovně ozývat hlasy odpůrcům, kteří v muslimech spatřují ohrožení křesťanských základů

¹*Nations online* [online]. c1998-2010 [cit. 2010-11-28]. Turkey. Dostupné z WWW: <<http://www.nationsonline.org/oneworld/turkey.htm>>.

² *Svět v číslech 2009*. Praha : Paseka, 2009. s. 230 ISBN 978-80-7185-969-7.

³ SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VOJÁČEK, Ladislav. *Myšlenky evropské integrace a její vyústění v realitě EU*. Ostrava : KEY Publishing, 2006. s.91 ISBN 80-87071-050.

⁴ VESELÝ, Zdeněk. *Mezinárodní vztahy v datech : od starověku do současnosti*. Praha : Professional Publishing, 2008. s. 191 ISBN 978-80-86946-65-8.

⁵ Jednalo se o kapitolu o energetice.

⁶ *IDnes.cz* [online]. 2009-05-08 [cit. 2010-11-28]. Turecko kývlo na plynovod Nabucco, Evropa sníží závislost na Rusku. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/turecko-kyvlo-na-plynovod-nabucco-evropa-snizi-zavislost-na-rusku-1fn-/eko-zahranicni.asp?c=A090508_132551_eko-zahranicni_fih>.

Evropy. Jedním z těchto odpůrců je i předseda Evropské rady⁷ Herman Van Rompuy, který v Turecku vzbuzuje nepříznivé přesvědčení, že země nebude do EU přijata. Van Rompuy se domnívá, že vstup Turecka do EU nebude mít dobrý vliv na evropské křesťanské hodnoty.⁸ Jako odpůrce Turecka proslul především svým prohlášením, že Turecko není součástí Evropy a nikdy její součástí nebude a Ankaru nikdy nebude považovat ani za kandidáta na vstup do unie.⁹

Téma práce jsem zvolila, protože „rozšiřování“ je fenoménem, který ES a EU provází již od počátku a toto téma je dnes jedním z nejaktuálnějších celoevropských politických témat. Právě proces evropské integrace je formován rozšiřování ES/EU, ale nejen samotným aktem rozšíření ale i souvislostmi a aspekty, které toto rozšíření provázejí.¹⁰ Tato práce se tedy snaží poukázat na několik desetiletí staré snahy Turecka začlenit se do struktur Evropské unie a zároveň nastínit některé výhody a nevýhody z hlediska ekonomicko-hospodářského, politického, kulturního a bezpečnostního, které by tento vstup a spolupráce s Tureckem mohl přinést Evropské unii i Turecku samotnému.

Jedna z kapitol práce se tedy bude věnovat cestě Turecka k republice, kdy započal proces „westernizace“ až po vzájemné vztahy Turecka a EHS/EU. Počátek těchto vzájemných vztahů budeme datovat snahou Turecka o přidružení k EHS, která proběhla v roce 1959, kdy krátce po vzniku EHS si republika podala žádost o přidružení. Hlavním cílem a kapitolou práce pak bude analyzovat některé případné výhody a nevýhody vstupu.

Zásadními publikacemi pro zpracování bakalářské práce byly Turecko a Evropská unie s podtitulem Česká a turecká perspektiva od Lucie Tunkrové a Pavla Šaradína, která ve svých sedmi příspěvcích nabízí pohled na kemalistické období, kyperský problém, turecký euroskepticismus. Zároveň zkoumá možné členství Turecka v EU jako výzvu pro obě strany z aspektů ekonomických, kulturních a náboženských a z toho plynoucí potřeby institucionální reformy.

⁷ Tuto funkci nově zavedla Lisabonská smlouva přijatá v roce 2009. Média často tuto funkci označují jako funkci „Evropského prezidenta“.

⁸ *EUROSKOP.cz* [online]. 2009-11-23 [cit. 2009-11-28]. Turecko znepokojují výroky nového prezidenta EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/14535/clanek/turecko-znepokojuji-vyroky-noveho-prezidenta-eu/>>.

⁹ *IHNed.cz* [online]. 2009-11-20 [cit. 2009-11-28]. Evropa si zvolila prezidenta a Turecko se zděsilo: S ním nás do EU nevezmou. Dostupné z WWW: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-39144920-evropa-si-zvolila-prezidenta-a-turecko-se-zdesilo-s-nim-nas-do-eu-nevezmou>>.

¹⁰ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování ES/EU*. Vyd. 3. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 183 ISBN 80-210-3041-0

K problematice hospodářského rozvoje, hospodářského „zdraví“ státu, nezaměstnanosti, vzdělání dívek, imigrace, obchodních styků, zásobování energiemi a v neposlední řadě bezpečnostní politice je přínosná publikace Atlas nové Evropy s podtitulem Rozšířená Evropa a její sousedé Rusko, Blízký Východ, země Maghribu od P. Beckouche a Y. Richarda, jenž v mapách a grafech znázorňuje tuto problematiku a ze které jsem mimo jiné vycházela při určování výhod a nevýhod případného vstupu Turecka do EU.

Přínosná byla také publikace The new Turkey s podtitulem The quiet revolution on the Edge of Europe od Chrise Morrise, zpravodaje BBC, který v Turecku žil čtyři roky a zabývá se zde odkazem kemalismu, kurdskou otázkou, životem Turků v Evropě, hlavně v Německu a především pohledem samotných Turků na vstup Turecka do EU.

K práci také byly využity publikace týkající se evropské integrace, politiky a institucí a to Dějiny sjednocené Evropy od Václava Vebera, Evropská unie od Petra Fialy a Markéty Pitrové, Perspektivy Evropské unie od Stanislava Balíka a kolektivu, Kam kráčíš Evropská unie od Michala Klímy a Jana Bureše, Institucionální vývoj Evropské unie a dále také Evropská unie na počátku 21.století od Běly Plechanovové.

Problém vstupu Turecka do Evropské unie není v českém jazyce komplexně zpracován do ucelené publikace. Jedná se pouze o příspěvky a diskuze odborníků. Proto bylo nutné pracovat s internetovými zdroji v podobě serveru EurActiv, Euroskop, Europeum, Europa a portálem Ministerstva zahraničních věcí, Evropské komise a Evropského parlamentu. Hodnotný byl také server EurLex, který shromažďuje legislativu Evropské unie jako dodatkové protokoly anebo hodnotící zprávy. Další výčet pramenů dále uvádím v seznamu pramenů a literatury.

1 EVROPA DO TURECKA NEBO TURECKO DO EVROPY?

1.1 Turecká válka za nezávislost

Vzniku republikánského Turecka předcházela dlouhá cesta válek. V letech 1908 – 1909 se uskutečnila mladoturecká revoluce, která transformovala Osmanskou říši na konstituční monarchii. Následující vývoj byl ovlivněn balkánskými válkami v letech 1912 – 1913, které zapříčinily, že říše ztratila většinu ze zbývajících evropských území a první světová válka nakonec ukončila její panství. Formální existenci říše ukončovaly mírové smlouvy z let 1918 – 1920 a 1923.

V letech 1919 – 1922 proběhla národněosvobozenecká revoluce.¹¹ Válka za nezávislost Turecka měla dvě fáze. První fáze se uskutečnila v letech 1919 – 1920. Tento boj byl veden z Anatólie a byl první úspěšnou národní revolucí na Blízkém východě. Výsledkem revoluce bylo zabránění likvidace tureckého státu a jeho následného rozdělení mezi velmoci. Řecko bylo největším odpůrcem tureckého národního hnutí v Anatólii. Důvodem byla řecká snaha o sjednocení všech Řeků v jednom státě. Již za první světové války byla uzavřena řada tajných smluv mezi Ruskem, Francií, Velkou Británií a Itálií o rozdělení Osmanské říše včetně oblastí Úžin a anatólského Turecka. První fáze této války za nezávislost nakonec byla ukončena dne 10. srpna 1920 podepsáním Sèvreské mírové smlouvy, která rozdělila někdejší Osmanskou říši i anatólské Turecko. Řecko pak mělo prosadit vojensky podmínky mírové smlouvy, protože velmoci nebyly schopny samy prosadit plnění tohoto diktátu. V druhé fázi války za nezávislost Turecka byla realizace Sèvreského diktátu nakonec znemožněna tureckou národní revolucí. Tato druhá fáze probíhala v letech 1920 – 1922. Klíčovými momenty této fáze války bylo dosažení dohody s Francií o navrácení Kilíkie Turecku, porážka řecké armády a snaha o opětovné získání kontroly nad oblastmi Úžin, které okupovaly britské jednotky. Vojenské konfrontaci s Brity nakonec bylo zabráněno zahájením jednání o příměří a tato dohoda nakonec byla uzavřena dne 11. října v Mudanyi.

Švýcarské město Lausanne bylo zvoleno jako místo konference, která probíhala od 20. listopadu 1922 do 24. července 1923 a kde mělo být dosaženo definitivního míru s Osmanskou říší.¹² Jednání se týkala několika zásadních problémů, jako byly hranice

¹¹ LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*, Praha: LIBRI, 2009. s. 834. ISBN 978-80-7277-414-2

¹² GOMBÁR, Eduard. Turecká válka za nezávislost 1919 - 1923. *Historický obzor*. Červenec - Srpen 2007, 7/8, s. 151 - 158.

Thrákie, ostrovy v Egejském moři, problém úžin, otázka kapitulací, turecko-syrské hranice a turecko-irácké rozdělení v Mosúlsku a osmanský státní dluh.¹³ Turecko díky této smlouvě ztratilo svá dosavadní práva v Arábii, Egyptě, Súdánu, Tripolsku, Mezopotámii, Sýrii a Palestině. Dále ztratilo řadu ostrovů v Egejském moři, přesto si udrželo území Anatolie a evropskou část v okolí Istanbulu, který měly cizí jednotky opustit do určeného termínu.¹⁴ Lausannská dohoda vymezila dodnes platné hranice Turecka. Konference též ukončovala řecko-tureckou válku z let 1919 -1922.¹⁵

1.2 Počátky republikánského Turecka a Kemalické reformy

V roce 1923 vznikla Turecká republika, jejím hlavním městem se stala Ankara a prezidentem republiky se stal Mustafa Kemal (Atatürk), jež byl národním hrdinou, generálem armády a vůdcem osvobozenického hnutí a mimo jiné stál v čele Lidové strany.¹⁶ Ideologie Turecké republiky vychází z radikálních reforem a principů formulovaných Mustafem Kemalem, jež jsou označovány jako kemalismus a vznikaly v průběhu války za nezávislost a v době Turecké republiky a tyto reformy směřují k poevropštění Turecka a v podstatě vzdání se východním kořenům a přiblížení se společnosti západní.¹⁷ Atatürkův odkaz můžeme nalézt dodnes. Jako příklad může posloužit náhled na preambuli turecké ústavy, kde je psáno o pojetí nacionalismu, principech a reformách, které Otec Turků, jak je mu přezdíváno zavedl. Odkaz kemalistickému vlastenectví je protknut celou Tureckou ústavou (např. čl.2, čl.42, čl.58, čl.81, čl. 133, atd.), která charakterizuje Tureckou republiku.¹⁸ Reformy jí uskutečněné se dotýkaly všech oblastí společenského života, které ne vždy vyvolávaly spokojenost. Náboženství v turecké společnosti hrálo a dodnes hraje důležitou roli, přesto došlo k omezení církevního vlivu na stát v rovině institucionální, legislativní a zároveň i symbolické. Institucionální rovina se zaměřovala na převzetí správy nad majetkem náboženských institucí státem, byly zavřeny náboženské školy, zrušeny dervíšské řády a

¹³ WANNER, Jan. *Krvavý zrod moderního Turecka: Ankara mezi Londýnem a Moskvou*. Praha, 2009, s. 242 . ISBN 978-80-7277-387-9.

¹⁴ ORT, Alexandr. *Evropa 20.století*, Pelhřimov: Aleš Čeněk, s.r.o. 2004. s. 41 ISBN 80-86473-87-2

¹⁵ VESELÝ, Zdeněk. *Mezinárodní vztahy v datech : od starověku do současnosti*. Praha : Professional Publishing, 2008. s. 191 ISBN 978-80-86946-65-8.

¹⁶ SOULEJMANOV, Emil. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002-06-19 [cit. 2009-11-15]. Turecko, země na pomezí dvou světů - Geopolitické postavení Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=532>.

¹⁷ KUČERA, Petr. Hledání evropských kořenů turecké identity : Západ a Východ v kemalistickém modernizačním projektu. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 7. ISBN 978-80-244-1875-9.

¹⁸ BASIN-YAYIN VE ENFORMASYON [online]. 2010 [cit. 2009-11-15]. Constitution of republic Turkey. Dostupné z WWW: <<http://www.byegm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=78>>.

šarítské soudy a mnoho duchovních posláno do penze. Rovina legislativní, jejímž základem se staly právní principy zakotvené v legislativách Švýcarská, Německa, Itálie, se dotýkala přijetí občanského, trestního a obchodního zákoníku v roce 1926 parlamentem a v roce 1928 byl přijat k Turecké ústavě dodatek, díky němuž přestává být islám státním náboženstvím. Symbolickou rovinnou pak tvořilo zrušení náboženských titulů, zákaz nošení náboženského šatu, překládání Koránu do turečtiny, nařízení o recitování azánu, což je označení pro svolávání ke společné modlitbě, v turečtině.¹⁹ Tímto se mu podařilo vytvořit nový politický a právní systém. Za nejdůležitější tedy můžeme považovat zrušení chalífátu a sekularizaci státu od náboženství. Kemalistické reformy dostaly svoji specifickou podobu i v kultuře a jiných aspektech fungování společnosti, kde došlo například ke zrovnoprávnění mužů a žen, zrušení polygamie, zákaz nošení turbanů, čadry a fesky a bylo jim doporučeno hledat inspiraci v oblékání u západní kultury.

Dodržování práv žen v Turecku je dlouholetým diskutovaným tématem a právě již v roce 1930 bylo poskytnuto volební právo ženám na regionální úrovni a v roce 1934 do parlamentních voleb, čímž v tomto aspektu Turecká republika předběhla i několik evropských zemí. V roce 1935 měla Turecká republika i 5% ženských poslanců. Ženám byl umožněn přístup na všechny veřejné školy a do státní správy a svá těla mohli veřejně vystavovat v soutěžích krásy a první miss byla v Turecku zvolena v roce 1929. Další změnou bylo, že došlo k rozvoji umění, vědy, zemědělství ale také průmyslu. V roce 1926 islámský kalendář a měření času vystřídal mezinárodní čas a kalendář. O rok později bylo zavedeno číslování a pojmenovávání ulic, staré míry a váhy, které byly používány v tehdejší osmanském Turecku, byly nahrazeny evropským metrickým systémem v roce 1931.²⁰ Rok 1934 byl rokem, kdy byl přijat zákon o příjmeních a parlament Mustafu Kemalovi udělil přídomek Atatürk nebo-li Otec Turků a všichni občané měli povinnost zvolit si rodové jméno. Došlo také ke zrušení osmanské titulatury jako bej, paša či efendi.²¹ Dalším průlomem byla legalizace konzumace a produkce alkoholu, protože do té doby islám každému muslimovi zakazoval konzumaci alkoholu. Přiblížení se západní kultuře a zároveň odcizení se „tradici

¹⁹ KUČERA, Petr. Hledání evropských kořenů turecké identity : Západ a Východ v kemalistickém modernizačním projektu. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 8. ISBN 978-80-244-1875-9.

²⁰ KUČERA, Petr. Hledání evropských kořenů turecké identity : Západ a Východ v kemalistickém modernizačním projektu. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 8. ISBN 978-80-244-1875-9.

²¹ SOULEJMANOV, Emil. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002-06-19 [cit. 2010-11-15]. Turecko, země na pomezí dvou světů - Geopolitické postavení Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=532>.

východní“ bylo ztvárněno především nahrazením arabského písma latinkou v roce 1928, což mělo jednak umožnit lepší komunikaci se západním světem, ale zároveň došlo k tomu, že starší texty se pro mladou generaci staly nesrozumitelnými. Tento jazyk získal jakýsi hybridní charakter, protože nenabyl přesně takové podoby, jaké si přáli reformátoři.²² Persko-arabské lexikum nemělo již v turečtině své místo a tato jazyková reforma i změna písma probíhala pod dohledem nově zřízené instituce tj. Ústavu pro jazyk turecký. Ze západní civilizace převzala nově se formující turecká kultura také psaní číslic. Mimo tuto reformní cest nezůstala ani historiografie, která začala klást důraz na spojitost Turecka se starověkými civilizacemi. V roce 1925 byl zřízen Ústav pro turecké dějiny.

Snahy nově vzniklé Turecké republiky začlenit se do Evropy, stát se Evropany a odpoutat se od osmanského odkazu byly velmi viditelné. V této době můžeme najít řadu evropských rasových teorií, jež se věnovaly tomu, že Turci náleží k evropské rase z důvodu brachycefální lebky. Významnou měrou k tomuto přispěl švýcarský antropolog Eugén Pittard.²³

Transformace „východního“ společnosti na „západní“ se tedy měla udát ve své podstatě na základě šesti bodů Atatürkova programu: republikánství, nacionalismus, bezkonfesnost nebo-li laickost, státnost, lidovost a revolučnost (v turečtině je to inkilapcilik a podle některých překladatelů znamená spíše reformismus).²⁴

Všechny tyto reformy měly symbolizovat jediné a to, že Turci jako národ patří do Evropy a také se k ní hrdě hlásí. Pojetí „západu“ a „východu“ ukazují texty Halide Edib, jež byla jednou z těch, kteří formovali podobu Turecké republiky. V textu *Conflict of East and West in Turkey* (1935) definovala východního a západního člověka. „Východní člověk“ je vázaný k tradicím a odmítá vše, co není v souladu s těmito tradicemi, podceňuje materiální aspekty života, a proto je závislý na Západě. Naopak Západní člověk vyznává především materiální hodnoty a základem jeho civilizace je zápas a pohyb a díky tomuto všemu se stal pánem na Západě ale i na Východě.²⁵ Odkaz Mustafy Kemala je i dnes v Turecku velmi živý. Jeho socha stojí v centru každého náměstí a téměř každá kancelář má obraz Otce Turků.

²² KUČERA, Petr. Turecká postmoderna. A2 [online]. 2006, 4, [cit. 2009-11-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/4/turecka-postmoderna>>. ISSN 1803-6635.

²³ KUČERA, Petr. Hledání evropských kořenů turecké identity : Západ a Východ v kemalistickém modernizačním projektu. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 9-10. ISBN 978-80-244-1875-9.

²⁴ KREJČÍ, Jaroslav. *Postižitelné proudy dějin*. Praha: Sociologické nakladatelství 2002. s.363 ISBN 80-86429-09-1.

²⁵ KUČERA, Petr. Hledání evropských kořenů turecké identity : Západ a Východ v kemalistickém modernizačním projektu. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 14. ISBN 978-80-244-1875-9.

V Ankaře se nachází Atatürkovo okázalé mauzoleum. Kult osobnosti s ideologií kemalismu je v zemi velmi zakořeněný.

Dnešní turečtí občané ještě stále udržují pravé vědomí patriotismu a národní hrdosti do takové míry, kterou již většina Západních zemí nepreferuje, a proto je to zvláštní aspekt Turecka jako země, která má aspiraci stát se moderním evropským státem.²⁶ Myšlenky kemalismu jsou tak stále živoucí a jsou součástí turecké identity, která se je snaží přetvořit na dnešní podmínky a dobu.

1.3 Turecko - členství v mezinárodních organizacích a pomoc

USA

S koncem druhé světové války bylo důležité zajistit normální fungování společnosti, která se vnitřně různila. Po roce 1945 se Sovětský svaz snažil, aby mu Turecko podstoupilo území historické západní Arménie a Stalin mohl umístit sovětské vojenské základny v oblasti Tureckých úžin. Proto byla důležitá podpora tureckých komunistů ze strany SSSR.²⁷ Ovšem Turecko se stalo členem mnoha významných organizací a tím potvrzovalo svoji snahu přiblížení se „Západu.“ Dne 24. října 1945 se stalo Turecko zakládajícím členem OSN.²⁸

V roce 1948 došlo k vytvoření Organizace pro evropskou a hospodářskou spolupráci, jejímiž zakladateli bylo 17 evropských států, mezi nimiž bylo i Turecko.

12. března 1947 vyhlásil prezident USA Harry Truman politickou doktrínu o zadržování komunismu ve světě. Truman v Kongresu požadoval vojenskou a finanční pomoc 400 milionů dolarů pro Řecko a Turecko jako země, které byly nejvíce ohroženy komunistickou expansí. Tato finanční pomoc sloužila na vybudování vojenských základen ve Středozezemním moři a na vyzbrojení řecké a turecké armády. USA se snažilo bránit expansi komunismu také ekonomickou silou.²⁹ A tak v době, kdy svět byl rozdělen studenou válkou, získalo Turecko pomoc Spojených států amerických v rámci tzv. Marschallova plánu. Finanční pomoc pro tuto zemi tak činila 221 miliard dolarů, což bylo 1,7 % z celkové částky

²⁶ MORRIS, Chris. *The new Turkey : The quiet Revolution on the Edge of Europe*. London : Granta Books, 2005. s. 32-33 ISBN 13:978-1-86207-865-9.

²⁷ SOULEJMANOV, Emil. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002-06-19 [cit. 2010-11-16]. Turecko, země na pomezí dvou světů - Geopolitické postavení Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=532>

²⁸ *Informační centrum OSN v Praze* [online]. c2005 [cit. 2009-11-16]. Členské státy. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/?i=199#t>>.

²⁹ VESELÝ, Zdeněk. *Mezinárodní vztahy v datech : od starověku do současnosti*. Praha : Professional Publishing, 2008. s. 237 ISBN 978-80-86946-65-8.

Marshallova plánu. Marshallův plán byla pouze hospodářská pomoc Evropě po válce, která byla prvním impulsem pro oživení poválečné Evropy.

Důležitý byl také vznik politických institucí jako byla například Rada Evropy, jejímž členem se Turecko stalo 8. srpna 1949.

Rostoucí napětí mezi supervelmocemi jakými bylo USA a SSSR v době studené války nakonec vedlo k založení Severoatlantické smlouvy (NATO) a Turecko bylo a dodnes je jedinou muslimskou a středovýchodní zemí, která se stala jejím členem a to v roce 1952.³⁰ Země, která se hlásila k ideálům západních zemí, kterými v té době byla svoboda, demokracie a obrana evropského kontinentu se tak stala předsunutou základnou NATO podél jihozápadní hranice SSSR a toto trvalo až do rozpadu SSSR v roce 1991.³¹ Hlavními úkoly Turecka bylo zadržovat sovětskou expanzi do oblasti Perského zálivu a být „světskou“ protiváhou radikálním islamistům a arabskému nacionalismu.³² V roce 1960 se Turecká republika také stala zakládajícím členem Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), která byla založena jako nástupce Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci (OEEC).³³

1.4 Snahy o přidružení Turecka k EHS

Podpisem Římských smluv v roce 1957 bylo počátkem nové ekonomické integrace Evropy. Výslednými dokumenty byla Smlouva o zřízení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Smlouva o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii (Euroatom). Tímto „evropské společenství“ zahrnovalo již tři samostatné subjekty Evropské společenství uhlí a oceli, EHS a Euroatom.³⁴

V červenci 1959 Turecko podalo žádost o přidružení k evropskému společenství. Zájem této země o členství v evropských integračních uskupeních je patrný již několik desítek

³⁰ VEBER, Václav. *Dějiny sjednocené Evropy : Od antických počátků do současnosti*. Vyd. 2. Praha : Lidové noviny, 2009. 811 s. ISBN 13:978-1-86207-865-9.

³¹ Konec studené války přinesl Turecku ztrátu pozice, která představovala hranici mezi komunistickým světem, jejíž měla zadržovat od západního. Novou snahou se stala spolupráce se státy Blízkého východu, své zájmy ale zaměřovalo i na Balkán, což se projevovalo v uznání nezávislosti Makedonie, navázání vztahů a Albánie a v dobách bosenské krize se postavilo za vládu v Sarajevu. Kromě těchto aspektů se Turecko také zajímalo o problémy muslimských menšin jako Čečenců, Tatarů a Abcházců. Srov. TIOSAVLJEVIČOVÁ, Jarmila. *Integrace.cz* [online]. 2002-06-19 [cit. 2010-11-16]. Proměny tureckého politického systému v devadesátých letech a jejich vliv na vztahy s EU. Dostupné z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=571>>.

³² SOULEJMANOV, Emil. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002-06-19 [cit. 2010-11-16]. Turecko, země na pomezí dvou světů - Geopolitické postavení Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=532>

³³ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Rok vyd. Neuveden [cit. 2009-11-16]. OECD - Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/oecd/index.html>.

³⁴ PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie : Od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*. Praha : Karolinum, 2004. s. 41 ISBN 80-246-0800-6.

let. Na tyto snahy o navázání kontaktu se společenstvím navázala Turecká republika v září 1963, kdy byla uzavřena Asociační dohoda, nebo-li dohoda o přidružení a byl podepsán první finanční protokol, jehož smyslem bylo připravit jej na vstup do Společenství. Tento dokument nabyl účinku v den oznámení a to 28.10.1964. Tato dohoda známá též jako Ankarská dohoda založila volný pohyb zboží, služeb a kapitálu mezi EHS a Tureckem a o třicet let později sloužila jako předobraz asociačních dohod mezi ES a východoevropskými zeměmi, včetně Československa.³⁵

V listopadu 1970 pak byl podepsán Dodatkový protokol, který vstoupil v platnost 1.1.1973. Po přípravné etapě přidružení následovala etapa přechodná. V přípravné etapě přidružení Turecka šlo především posílení hospodářských vztahů a po naplnění jejích podmínek bylo možné přejít k etapě přechodné, která se vyznačovala vytvořením celní unie mezi Tureckem a EHS a sblížením hospodářské politiky Turecka s politikou společenství.³⁶ Během sedmdesátých let však plnění podmínek smlouvy o mnoho nepokročilo. S liberalizací trhu nesouhlasil původní nacionalistický establishment a také islámské hnutí. Příkladem může být napětí, které vznikalo migrací venkovského obyvatelstva na periferie měst, a proto se začaly objevovat pochyby o zřeknutí se islámsko-sociálně politické tradice státem. Jako řešení viděli oživení tradičních hodnot islámu.³⁷ Celní unie byla tedy dokončena až v roce 1995 s platností v roce 1996, což v této době znamenalo značný pokrok v rozvoji vztahů mezi EU a Tureckem.³⁸ Došlo k postupné harmonizaci tureckých právních předpisů v hospodářské oblasti s právem EU.³⁹

V červnu 1980 se rozhodla Rada pro přidružení snížit cla na téměř veškeré zemědělské produkty na nulu do konce roku 1987. V tomto samém roce (1980) však došlo v Turecku k vojenskému převratu, který opět zpomalil snahu státu přiblížit se Evropě a Asociační dohoda byla pozastavena. V důsledku rozšiřujícího se terorismu převzala moc armáda jako dočasné opatření a byla vypracována nová ústava, podle níž měla být Turecká společnost

³⁵ TOMÁŠEK, Michal. *České noviny* [online]. 2009 [cit. 2009-11-16]. Turecko už půl století marně klepe na dveře EU. Dostupné z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/turecko-uz-pulstoleti-marne-klepe-na-dvere-eu/391402&id_seznam>.

³⁶ *EUR-Lex : přístup k právu Evropské unie* [online]. 1973 [cit. 2009-11-16]. Dodatkový protokol. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21970A1123%2801%29:CS:NOT#top>>.

³⁷ KREJČÍ, Jaroslav. *Postižitelné proudy dějin*. Praha: Sociologické nakladatelství 2002. str.363 ISBN 80-86429-09-1.

³⁸ SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VOJÁČEK, Ladislav. *Myšlenky evropské integrace a její vyústění v realitě EU*. Ostrava: KEY Publishing, 2006. s.91 ISBN 80-87071-050.

³⁹ *BusinessInfo.cz* [online]. 2009-06-26 [cit. 2009-11-16]. Perspektivní obory pro vývoz do Turecka. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/perspektivni-obory-pro-vyvoz-do-turecka/1000802/53617/>>

beztřídní, etnicky jednolitá, jednojazyčná a nábožensky vlažná.⁴⁰ Rada Evropy a EHS projevovaly nesouhlas s pučem a díky tomu bylo urychleno rozhodnutí o vypsaní všeobecných voleb. K moci se dostala strana liberálního ekonoma Turgut Özala, díky němuž začaly být do ekonomického systému zaváděny liberální prvky.⁴¹ Po uklidnění situace v zemi mohla být nakonec Asociační dohoda v roce 1986 opětovně oživena.⁴²

1.5 Turecko a EU

Celá devadesátá léta se tak nesou v duchu snah udržet stát, který byl vytvořen podle prozápadního modelu. V roce 1987, tedy po 24 letech, kdy vstoupila v platnost Asociační dohoda, Turecko podalo oficiální žádost o vstup do EU. Evropská komise však tuto žádost roku 1989 odmítla s odůvodněním, že obě strany nejsou na vstup připravené. Ze strany Turecka se jednalo o neplnění politických a ekonomických měřítek, dále pak porušování lidských práv a Kyperské otázky. 29.dubna 1997 se konalo zasedání asociační rady EU a Turecka, kde byla potvrzena způsobilost země k přijetí za člena EU a Turecko mělo být posuzováno podle stejných objektivních norem a kritérií jako ostatní uchazeči.⁴³

V prosinci 1997 se pak konal summit EU v Lucemburku, kde Evropská rada vyřadila Turecko z řad kandidátských zemí EU. Konečnému rozhodnutí v procesu rozšiřování předcházela bouřlivá diskuze, kde se proti zahájení vstupních rozhovorů s Tureckem postavilo nejprve Řecko a posléze i Německo, což učinilo věc definitivní. Ankara ukončila politický dialog s Bruslem a výsledkem rozhodnutí byla silná protievropská reakce.⁴⁴ Evropská rada přijala ale tzv. Evropskou strategii pro Turecko, jež měla základ ve finanční podpoře, díky níž mělo být usnadněno přijímání legislativy Unie.⁴⁵

Po dvou letech bylo vyvrcholením diskuzí ohledně přijímání nových členů završeno na summitu v Helsinkách, jenž se sešel 10.-11. prosince 1999, kde byl Turecku přidělen status

⁴⁰ KREJČÍ, Jaroslav. *Postižitelné proudy dějin*. Praha: Sociologické nakladatelství 2002. str.363 ISBN 80-86429-09-1.

⁴¹ LANĚ, Tomáš. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002-06-19 [cit. 2009-11-20]. Spíš partner než kandidát - Turecko a Evropská unie. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=533>.

⁴² *EurActiv.cz* [online]. c2004-2010 [cit. 2009-11-20]. Turecko a EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/link-dossier/turecko-a-eu>>. ISSN 1803-2486.

⁴³ *Evropská komise* [online]. c1995-2009 [cit. 2009-11-20]. Agenda 2000. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/agenda2000.pdf>>.

⁴⁴ VEBER, Václav. *Dějiny sjednocené Evropy : Od antických počátků do současnosti*. Vyd. 2. Praha : Lidové noviny, 2009. s. 421 ISBN 13:978-1-86207-865-9.

⁴⁵ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. s. 156 ISBN 978-80-7325-180-2.

kandidátské země, přestože Společenství připustilo, že Turecko potřebuje zlepšovat a podporovat demokratické praktiky a to i v oblasti uznávání lidských práv.

V roce 2000 bylo vydáno Nařízení rady (ES) č.764/2000 o provádění opatření k zintenzivnění celní unie mezi ES a Tureckem, na kterou měla být vydána finanční referenční částka 15 milionů eur pro provádění tohoto nařízení v letech 2000 – 2002.⁴⁶

Následně v roce 2001 Rada EU schválila tzv. Přístupové partnerství mezi Tureckem a EU. Turecko ve snaze o pokrok naopak schválilo tzv. Národní program Turecka, což způsobilo pokrok v realizaci předvstupní strategie, ale tento pokrok se již netýkal oblasti lidských práv. Turecko bylo vyzváno, aby učinilo opatření pro realizaci priorit přístupového partnerství. Evropská rada také vyzvala Radu EU ke schválení jednotného finančního rámce předvstupní pomoci Turecku a to nejpozději do roku 2001.⁴⁷ V září tohoto roku přijal turecký parlament přes 30 dodatků k ústavě, aby země vyhověla požadavkům stanovaným v politické části kodaňských kritérií. Kodaňská kritéria se stala podmínkou členství pro kandidátské země EU. Byla uznána již v červnu 1993 Evropskou radou na summitu v Kodani a potvrzena byla v Madridu v roce 1995 a týkala se naplnění tří kritérií:

- Politické kritérium: Stabilní instituce zaručující demokracii, vládu práva, lidská práva a respektování a ochranu menšin
- Hospodářské kritérium: Fungujících tržní hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v Unii
- Zaváděcí *acquis*: Schopnost převzít povinnosti plynoucí z členství, včetně věrnosti cílům, politické, ekonomické a měnové unie⁴⁸

Turecký parlament ve snaze ukázat světu, že je odhodlán osvojit si hodnoty vyznávané Evropskou unií schválil v roce 2002 balík reforem o 14 bodech. Největší změnou pro celou tureckou společnost bylo zákaz trestu smrti a uznání kulturních práv Kurdů. Mezi tato práva patří mimo jiné používání kurdštiny ve školství a médiích a rozšíření svobody vyjadřování a spolčování, právo na svobodu shromažďování a vyjadřování, zpřísnují postih nelegální imigrace a rozšiřují práva nemuslimských náboženských institucí. Díky novým reformám

⁴⁶ *EUR-Lex : přístup k právu Evropské unie* [online]. 2000-04-10 [cit. 2010-03-03]. Nařízení Rady (ES) č. 764/2000 ze dne 10. dubna 2000 o provádění opatření k zintenzivnění celní unie mezi ES a Tureckem. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R0764:CS:NOT>>.

⁴⁷ *Evropské informační středisko* [online]. c2001 [cit. 2009-11-16]. Informace z Evropy. Dostupné z WWW: <http://www1.eis.cuni.cz/cze/info4_01.html>.

⁴⁸ VEBER, Václav. *Dějiny sjednocené Evropy : Od antických počátků do současnosti*. Vyd. 2. Praha : Lidové noviny, 2009. s. 403 ISBN 13:978-1-86207-865-9.

unikl trestu smrti Abdullah Öcalan, jenž byl vůdce kurdevských separatistů a byl odsouzen v roce 1999. Tehdejší evropský komisař pro rozšíření Günter Verheugen tuto snahu okomentoval slovy: "Pokud jde o trest smrti, nejsou žádné pochybnosti, že Turecko je od nynějška na naší straně. Naše stanovisko přineslo ovoce. Protože jsme neustoupili, objasnili jsme našim partnerům, jak rozhodně chceme obhajovat své hodnoty a nakolik jsou nám blízké."⁴⁹ Tyto reformy byly branou k počátku zahájení vstupních rozhovorů s Tureckem.

V témže roce se konal summit v Kodani, na němž se mimo jiné jednalo o stanovení termínu přístupových rozhovorů s Tureckou republikou. Problémem Turecka v této době bylo stále neplnění politických Kodaňských kritérií, konkrétně nedodržování lidských práv národnostních menšin Kurdů, přestože turecký parlament přijal balík reforem. Umírnění islamisté Recep Tayyip Erdogana (AKP), kteří zvítězili v předčasných parlamentních volbách, přislíbili rychlé reformy vedoucí k napravení tohoto problému. Ministr zahraničních věcí USA Colin Powell prosazoval, aby byl termín stanovení přístupových rozhovorů určen.⁵⁰ Výsledkem jednání bylo, že EU rozhodne v prosinci 2004, kdy a jestli vůbec zahájí přístupové rozhovory.⁵¹

Problém neplnění Kodaňských politických kritérií mimo jiné vyplýval také z velké úlohy ozbrojených sil v turecké společnosti a bylo nutné jej na základě konkrétního programu odstranit, aby tak jako u jiných evropských zemí plnila armáda svoji obvyklou úlohu, jíž je obrana a vnitřní bezpečnost. Na základě tohoto byl v roce 2003 schválen tureckým parlamentem zákon, jenž omezoval moc armády v zemi.⁵²

Země ve svých reformách neustala a již v roce 2004 schválila reformu trestního zákoníku, jehož původní verze si vyžádala kritiku Evropské unie a tureckého Sdružení pro práva. Tento zákoník nabyl platnosti rokem 2005. Jednalo se především o kritiku mírných trestů v případech mučení. Nový trestní zákoník zavedl tvrdé postihy za mučení a nadále odstranil trestnost manželské nevěry, zavedl tvrdší tresty za znásilnění nebo za tzv. vraždy ze

⁴⁹ *IDnes.cz* [online]. 2002-08-03 [cit. 2009-11-22]. Turecko vykročilo do Evropy. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A020803_105040_zahranicni_jpl>.

⁵⁰ USA podporovali a dodnes podporují vstup Turecka do EU. Důvodů můžeme nalézt hned několik např. velikost Turecké armády a strategickou pozici Turecka v případě války se zeměmi Středního východu.

⁵¹ SCHONWIESNER, Roman. *ETREND* [online]. 2002-12-12 [cit. 2009-11-22]. Historický summit EÚ - priamo z Kodane. Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/historicky-summit-eu-priamo-z-kodane.html>>.

⁵² *EUR-Lex* [online]. 2004-12-07 [cit. 2009-11-16]. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Vztahy mezi EU a Tureckem před zasedáním Evropské rady v prosinci 2004 (Stanovisko z vlastní iniciativy) . Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004IE0965:CS:HTML>>.

cti. Dále byla nově také v roce 2004 vyjmuta výjimka trestu smrti z doby války.⁵³ Měsíc po schválení reformy trestního zákoníku vydala komise zprávu z monitoringu Turecka a v prosinci EU rozhodla o zahájení vstupních rozhovorů s Tureckem pro rok 2005. Podmínkou však bylo vyřešení Kyperské otázky, v jejímž rámci by byla uznána Kyperská republika. Bruselský summit přinesl i rozhodnutí, že Turecko musí podepsat celní unii s deseti novými členy, kteří vstoupili do EU 1. května 2004 a musí být dokončena reforma trestního zákoníku, která obsahovala šest legislativních změn v tomto zákoníku a v oblasti lidských práv.⁵⁴

Před podepsání protokolu rozšiřující celní unii o deset nových členů schválila v červnu 2005 Evropská komise návrh vyjednávacího rámce s Tureckem, jenž určuje pravidla pro přístupová jednání. V dokumentu je ustanoveno, že cílem jednání je přistoupení, ale zároveň je to proces s otevřeným koncem, jehož výsledek nemůže být předem zaručen. Dále je zde uvedeno, že plnění Kodaňských kritérií je předpokladem pro zahájení jednání a budou se odvíjet od vlastních zásluh Turecka při jejich plnění.⁵⁵ Tehdejší komisař pro rozšíření Olli Rehn se k této záležitosti vyjádřil slovy: „Je v zájmu Evropy mít stabilní, demokratické a prosperující Turecko, které přijme a zavede hodnoty EU, politiky a standardy. Otevření přístupových vyjednávání je uznáním reformy, kterých již Turecko dosáhlo. Dává to této zemi příležitost demonstrovat, v průběhu spravedlivého a přísného negociačního procesu, zda je schopné splnit všechna potřebná kritéria pro vstup do EU. Všichni ale víme, že to bude dlouhá a složitá cesta a musíme vzít v potaz obavy občanů.“⁵⁶

V červenci 2005 byl podepsán protokol rozšiřující celní unii o deset nových členů, ovšem Turecká republika přidala prohlášení, v němž uvádí, že podpis, ratifikace a provádění tohoto protokolu v žádném případě neznamená jeho uznání Kyperské republiky.

V září 2005 se EU usnesla na proti-deklaraci k tureckému prohlášení, kde zemi vyzývá, aby co nejrychleji uznalo Kyperskou republiku. Součástí této proti-deklarace se stal i požadavek, aby pravidla celní unie platila pro všechny členské země Evropské unie, protože Turecko i nadále uplatňovalo embargo vůči plavidlům plujícím pod kyperskou vlajkou i

⁵³ *EurActiv.cz* [online]. 2004-09-27 [cit. 2009-11-22]. Turecko:reforma trestního zákoníku schválena. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/turecko-reforma-trestnho-zkonku-schvlena>>.

⁵⁴ Celní unie musela být podepsána i s Kyprem, čímž Turecko v podstatě uznalo existenci Kyperské republiky, jako subjektu mezinárodních vztahů tzn. faktické uznání Kyperské republiky. Srov. FRIDRICH, Milan. *IHNed.cz* [online]. 2004-12-20 [cit. 2009-11-24]. Turci budou muset Kypř uznat. Dostupné z WWW: <http://zahranicni.ihned.cz/c3-15383920-H00000_d-turci-budou-muset-kypr-uznat>.

⁵⁵ *Inside Europe* [online]. 2005 [cit. 2009-11-24]. Commission presents a rigorous draft framework for accession negotiations with Turkey. Dostupné z WWW: <<http://www.insideeurope.org/news/commission-presents-a-rigorous-draft-framework-for-accession-negotiations-with-turkey>>.

⁵⁶ *EurActiv.cz* [online]. 2005-06-30 [cit. 2009-11-24]. Komise předložila přísný vyjednávací rámec pro Turecko. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/index?a=show&cid=1671&pid=2&sid=2>>.

plavidlům připlouvajícím z přístavů v Kyperské republice a odepíralo těmto plavidlům vstup do tureckých přístavů, a vůči kyperským letadlům, jimž bránilo přelétat nad tureckým územím a přistávat na tureckých letištích.⁵⁷ Výsledkem tak mělo být odstranění veškerých překážek pro volný pohyb zboží.

O měsíc později byly zahájeny přístupové rozhovory s Tureckem a Unie zahájila tzv. screening, tedy proces mapující legislativu a problematická místa zemí ucházejících se o členství v EU, tak aby mohly tyto země sladit svou legislativu s legislativou EU. Kandidátské země musí před svým přistoupením uzavřít 35 kapitol, které obsahuje vyjednávací rámec a jedná se v podstatě o rozdělení legislativy EU do těchto kapitol. Jednání o těchto kapitolách se zaměřují na podmínky a časový rozvrh přijetí, provádění a prosazování platných předpisů EU kandidátskou zemí, ale zaměřují se i na finanční rámec jako je například příspěvek nového člena do rozpočtu EU a očekávaný objem dotací tomuto členskému státu v rámci celkových výdajů z rozpočtu EU. Kandidátské země o předpisech nazývajících se také *acquis* nemohou vyjednávat, jedná se pouze o dohodu, jak a kdy tyto předpisy přijmou.⁵⁸

Tab. č. 1 Kapitoly *acquis*

1. Volný pohyb zboží	19. Sociální politika a zaměstnanost
2. Volný pohyb pracovníků	20. Podniky a průmyslová politika
3. Právo usazování a volný pohyb služeb	21. Transevropské sítě
4. Volný pohyb kapitálu	22. Regionální politika a koordinace strukturálních nástrojů
5. Zadávání veřejných zakázek	23. Soudnictví a základní práva
6. Právo obchodních společností	24. Spravedlnost, svoboda a bezpečnost
7. Právo duševního vlastnictví	25. Věda výzkum
8. Politika hospodářské soutěže	26. Vzdělávání a kultura
9. Finanční služby	27. Životní prostředí
10. Informační společnost a média	28. Ochrana spotřebitele a zdraví

⁵⁷ *Evropský parlament* [online]. 2005-09-28 [cit. 2009-11-24]. Usnesení Evropského parlamentu o zahájení jednání o přistoupení s Tureckem. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0350+0+DOC+XML+V0//CS#def_1_3>.

⁵⁸ *Evropská komise* [online]. c2004-2010 [cit. 2009-11-24]. Mandát a rámec. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/process-of-enlargement/mandate-and-framework_cs.htm#top>.

11. Zemědělství	29. Celní unie
12. Bezpečnost potravin, veterinární a fytosanitární politika	30. Vnější vztahy
13. Rybolov	31. Zahraniční, bezpečnostní a obranná politika
14. Dopravní politika	32. Finanční kontrola
15. Energetika	33. Finanční a rozpočtová ustanovení
16. Daně	34. Orgány a instituce EU
17. Hospodářská a měnová politika	35. Různé
18. Statistika	

Zdroj: Evropská komise [online]. c2004-2010 [cit. 2009-11-24]. Mandát a rámec. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/process-of-enlargement/mandate-and-framework_cs.htm#top>.

V červnu 2006 se Evropská unie dohodla s Tureckem na prozatímním uzavření první vyjednávací kapitoly č.25, jíž byla kapitola věda a výzkum, přestože Kypr chtěl tato jednání zastavit.⁵⁹ Tato kapitola se považuje za jednu z nejméně složitých, protože neobsahuje politické aspekty a její podmínkou není převzetí žádné z legislativních norem EU do národních norem. Kapitola 25 se vztahuje k realizaci Rámcového výzkumného programu (FP6) a Rámcového programu Euroatom pro jaderný výzkum. EU očekává od kandidátských zemí účast na spolufinancování výzkumných programů, které jsou dotovány z Evropské unie a zároveň rozšíří kapacitu institucí provádějících výzkum.⁶⁰ Jednání o dalších kapitolách se ale díky problému Kyperské otázky vyvíjejí velice pomalu a Rada EU proto neotevřela jednání o dalších osmi kapitolách (Volný pohyb zboží, Svoboda poskytování služeb, Finanční služby, Zemědělství a rozvoj venkova, Rybolov, Doprava, Celní unie, Vnější vztahy) z důvodu neplnění přístupových podmínek, jež vycházejí z Dodatkového protokolu k celní unii.

Hodnotící zpráva, kterou vydala Evropská komise v listopadu 2006, byla kritická k pokroku Turecka. Důvodem kritiky bylo zpomalení reformních procesů, neuspokojující svoboda slova, kterou je třeba změnit díky novelizaci článku 301 trestního zákoníku trestajícího urážku „turectví“.⁶¹ Kritika se týkala také legislativy v oblasti svobody vyznání a práv odborů, menšin, žen a dětí, boje proti korupci, kritiky soudnictví, odpovědnosti veřejné

⁵⁹ Český rozhlas [online]. 2006-06-12 [cit. 2009-11-24]. Kypru se nepodařilo zablokovat jednání o přistoupení Turecka k EU. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/252924>.

⁶⁰ EurActiv.cz [online]. 2006 [cit. 2009-11-24]. EU začala podrobná vstupní jednání s Chorvatskem a Tureckem. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/eu-zaala-podrobn-vstupn-jednn-s-chorvatskem-a-tureckem>>.

⁶¹ Turecký parlament přijal dne 30.dubna 2008 změny článku 301 trestního zákoníku.

správy a civilní kontroly nad bezpečnostními složkami. Evropská komise dále projevila nespokojenost s řešením Kyperské otázky.⁶² V prosinci se vedoucí představitelé EU dohodli na částečném zmrazení přístupových rozhovorů s Tureckem.

Přestože situace s Kyprem vyřešena nebyla, v březnu 2007 bylo otevřeno jednání v druhé kapitole, která se týká podnikání a průmyslové politiky. Tímto v podstatě došlo k obnovení přístupových jednání Turecka s EU. O měsíc později Turecko předložilo plán reformem, díky němuž se domnívají, že vstupní rozhovory ukončí do roku 2013 a v případě, že se nestanou členem EU, bude země v reformách pokračovat. Jedná se o 200 legislativních doplňkových opatření a 400 nařízení, které ovšem nemají přesně stanovený časový harmonogram týkající se toho, kdy bude tato legislativa přijata. Do konce roku 2007 bylo otevřeno celkově pět jednacích kapitol – měnové záležitosti, průmysl, finanční kontrola, vzdělání a kultura., jež byly před tím blokovány Kyperskou republikou. Rok 2007 byl rokem, kdy se také velmi diskutovalo nad otázkou absorpční kapacity EU a původní instituce byly vybudovány pouze pro malý počet zemí a z tohoto důvodu se měl proces rozšiřování zpomalit.⁶³

Hlavní vyjednávač Turecké republiky pro přistoupení k Evropské unii Ali Abacán řekl, že rok 2008 bude pro Turecko „rokem EU“. Turecko v tomto roce provedlo revizi celé ústavy kromě několika článků z trestního zákoníku. Evropská komise ve své hodnotící zprávě Turecka pro rok 2008 uvedla další zpomalení reformem v tomto roce, na němž se významně podílel proces s politickou stranou AKP, jejíž přední zástupci (premiér Erdogan, prezident Gul a dalších 69 příslušníků strany) byli obviněni z anti-sekulárních aktivit a snahy vytvořit z Turecka islámský stát.⁶⁴ Turecký Ústavní soud odmítl zákaz této vládní strany a nezakázal ani jejím členům, aby nadále působily v politice. Zpráva dále charakterizovala Turecko jako fungující tržní ekonomiku, ale makroekonomicky jako nestabilní a právě na tuto oblast by se Turecko podle Evropské komise mělo v budoucnu zaměřit. Mimo jiné zpráva pozitivně zhodnotila přístup Turecka ve snahách sladění svého práva s legislativou EU v oblastech vědy a výzkumu a energetiky. Oceněno bylo i značné úsilí věnované konzultaci Kurdské otázky

⁶² *EUROSKOP.cz* [online]. 2006-11-14 [cit. 2009-11-28]. EU je v otázce Turecka rozdělena. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/6289/clanek/eu-je-v-otazce-turecka-rozdelena/>>.

⁶³ *EurActiv.cz* [online]. 2007-04-19 [cit. 2009-11-28]. Turecko nezastaví reformy, ani když nebude do EU přijato. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/turecko-nezastavi-reformy-ani-kdyz-nebude-do-eu-prijato>>.

⁶⁴ *VITAMVÁSOVÁ, Lucie. Mešec.cz* [online]. 2008-08-05 [cit. 2009-03-02]. Turecko: vládní strana přežila, rozhodnutí podpořilo turecké trhy. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/turecko-vladni-strana-prezila/>>.

s politickými stranami i občanskou společností.⁶⁵ Ke konci roku 2009 bylo otevřeno již 12 z 35 přístupových kapitol, přičemž se Turecku podařilo uzavřít jednání pouze o jedné a tou je Věda a výzkum.

V roce 2009 turecká vláda jmenovala svého prvního vyjednávače s EU, kterým se stal Egemen Bagis. Ankara se snaží dovést přístupové rozhovory do zdárného konce. Evropská unie i nadále po Turecku požaduje, aby prosadilo reformu své Ústavy. V listopadu 2009 turecká vláda předložila návrh, kterým se snaží o zlepšení postavení Kurdů ve společnosti a posílení jejich práv. Jedná se především o možnosti vyučovat v kurdsém jazyce, návratu kurdských utečenců z Iráku a o financování nepřiliš rozvinutého kurdského jihovýchodu.⁶⁶

Tab. č. 2 Aktuální stav EU

Členské země	Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie
Kandidátské země	Chorvatsko, Makedonie, Turecko
Země, které odmítly vstoupit do EU v referendu	Norsko, Švýcarsko
Potencionální kandidátské	Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Island, Kosovo, Srbsko

Zdroj: EUROSKOP.cz [online]. c2005 [cit. 2010-03-03]. Členské státy. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/9/895/clanek/rozsirovani-evropske-unie---aktualni-stav---legenda/>>.

1.6 Kyperská otázka

Kypr a Turecko jsou země, které jsou z hlediska historického a geopolitického v dlouhodobé kontinuitě. V turecké zahraniční politice je otázka Kypru velmi problematická

⁶⁵ EurActiv.cz [online]. 2008-11-16 [cit. 2009-11-28]. Komise: Rok 2009 rokem západního Balkánu. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/komise-rok-2009-rokem-zapadniho-balkanu-06112008>>.

⁶⁶ EUROSKOP.cz [online]. 2009-11-10 [cit. 2009-11-28]. Turecká vláda předložila plán na zlepšení postavení Kurdů . Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/14371/clanek/turecka-vlada-predlozila-plan-na-zlepseni-postaveni-kurdu/>>.

již po dobu padesáti let a neustále se transformuje. Vývoj oficiální zahraniční politiky Turecka lze analyzovat v časové ose:

- první polovina 50.let 20.století – Kypr by měl setrvat pod britskou koloniální správou
- krátké období v polovině 50.let 20.století – Kypr by se měl vrátit ke svému původnímu vlastníkovi – Turecku jako nástupci Osmanské říše
- druhá polovina 50.let 20.století – reakce na požadavky kyperských Řeků – rozdělení ostrova mezi Turecko a Řecko
- 1959 – 1964 – společná nezávislá Kyperská republika
- 1965 – 1974 – společná federace
- 1975 – 1983 společná federace, bi-zonie
- 1983 – nezávislá Turecká severokyperská republika
- 1983 -1998 – společná federace, bi-zonie
- 1998 – 2003 – konfederace
- od roku 2004 – řešení založené na Annově plánu (volná federace) a na stávající realitě ostrova⁶⁷

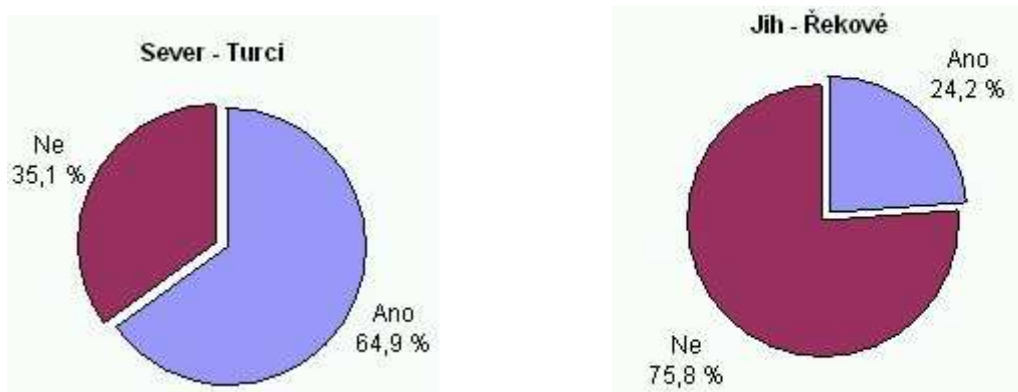
Napjatá situace mezi Kyprem a Tureckem je negativním prvkem ovlivňujícím přístupový proces Turecka do EU. V roce 1974 došlo k převratu v Řecku, kdy vojenská junta v Athénách podpořila puč namířený proti kyperskému prezidentovi arcibiskupu Makariovi, který odmítl sjednocení Kypru a Řecka. Ankara se k tomuto problému postavila jednoznačně, zabrala severní třetinu ostrova, aby chránila kyperské Turky. Důsledkem toho museli kyperští Řekové uprchnout na jih a kyperští Turci se přemístili na sever. Veškerá jednání nakonec skončila neúspěchem, protože Kyperští Turci se snažili zachovat regionální autonomii ve svých enklávách a snaha kyperských Řeků byla nasměrována k vytvoření unitárního státu.

OSN se snaží již celá léta zprostředkovat jednání mezi oběma komunitami. Mírová mise OSN udržuje od roku 1974 nárazníkovou zónu mezi řeckou Kyperskou republikou na

⁶⁷ SÖZEN, Ahmet. Jednání o kyperské otázce. Jednání od roku 1963 do současnosti. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 129. ISBN 978-80-244-1875-9.

jihu ostrova a Tureckou republikou na severním Kypru.⁶⁸ Řešení nabízel tzv. Annanův plán v roce 2004, který předpokládal vytvoření bi-zonální volné federace skládající se z kypersko-turecké a kypersko-řecké jednotky. Annanův plán není idealistický a obě strany nutí k vzájemnému kompromisu, který je vystavěný na překonání rozdílů mezi konkurenčními stranami. V dubnu 2004 se konalo referendum, ve kterém byl však plán odmítnut 75,8% kyperských Řeků naproti tomu jej 64,9% kyperských Turků podpořilo. Přesto 1. května 2004 vstoupila kyperská komunita jako Kyperská republika do EU a mezinárodní společenství uznává pouze vládu Kyperské republiky jako jedinou vládu ostrova. Nezávislou republiku kyperských Turků vytvořenou v severní části ostrova, uznává jen Turecko.⁶⁹

Graf 1. Referendum o Annanově plánu

Zdroj: EUROSOP.cz [online]. c2005 [cit. 2009-11-24]. Kypr v Evropské unii. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/551/sekce/kypr-v-evropske-unii/>>.

⁶⁸ MINOGUE, Kenneth, et al. *Vlády a vládcové*. London : Dorling Kindersley Limited, 2004. s.84

⁶⁹ Přestože má tzv. Severokyperská turecká republika svou vlastní ústavu a vládu, která vzešla z místních voleb. Srov. EUROSOP.cz [online]. c2005 [cit. 2009-11-24]. Kypr v Evropské unii. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/551/sekce/kypr-v-evropske-unii/>>.

2 VÝHODY A NEVÝHODY VSTUPU TURECKA DO EU

Evropská komise vypracovala studii, ve které se zabývá výhodami členství Turecka v Evropské unii. Případné přistoupení Turecka by bylo výzvou jak pro samotnou EU, tak pro Turecko a je v jejich oboustranném zájmu.⁷⁰ Vstup Turecka do EU může být přínosný především z hlediska několika oblastí, které jsou globálního charakteru:

- ekonomicko-hospodářské oblast
- politická oblast
- kulturní oblast
- bezpečnostní oblast

2.1 ekonomické-hospodářská oblast

2.1.1 Vývoj HDP a hospodářského zdraví státu

Ekonomická situace Turecka je nestabilní a hospodářský vývoj státu je poznamenán značnými výkyvy, přesto patří mezi 20. největších světových ekonomik. Stupnice míry hospodářského rozvoje se měří pomocí hrubého domácího produktu na obyvatele a Turecko v tomto ohledu předstihuje země bývalé Jugoslávie, Rumunsko a Bulharsko, které jsou členskými zeměmi EU.⁷¹ HDP na hlavu dnes překračuje 8000 amerických dolarů, přesto zůstává chudoba významným aspektem tureckého státu, kdy v roce 2007 činila kolem 18,5% obyvatel.⁷² V roce 2001 Turecko prošlo krizí, po jejímž odeznění se makroekonomická situace začala postupně stabilizovat a docházelo postupně ke zpřísnění finančního dozoru. V letech 2001 – 2004 byl hospodářský růst Turecka rychlejší než v EU. Měření hospodářského rozvoje musí být také prováděno s ohledem na paritu kupní síly, podle které vzrostlo HDP z 27 % průměru EU na téměř 30%. Problematické jsou také oblasti jednotlivých regionů, kde je hospodářský rozvoj na různém stupni úrovně a hranice mezi

⁷⁰ *EurActiv.cz* [online]. 2004-09-30 [cit. 2010-02-20]. Studie EU: členství Turecka v Unii přinese výhody jak EU, tak Turecku. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/studie-eu-lenstv-turecka-v-unii-pinese-vhody-jak-eu-tak-ture>>.

⁷¹ BECKOUCHE, Pierre; RICHARD, Yann. *Atlas nové Evropy : Rozšířená Evropa a její sousedé Rusko, Blízký Východ, země Maghribu*. Praha : ALBATROS, 2004. s. 14 ISBN 80-00-01693-1.

⁷² *The World Bank* [online]. 2009 [cit. 2010-02-20]. Country Brief 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.worldbank.org/tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:20630704~menuPK:361720~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:361712,00.html>>.

východní částí země a západní je velmi zřetelná. Rozdíl v HDP na obyvatele mezi regiony je tak docela značný.⁷³

V roce 2008 přišla celosvětová finanční krize, která Turecko zpočátku vážněji nezasáhla díky zpřísněnému finančnímu dozoru a poskytování hypotéčních úvěrů není rozšířené a dlouhodobé hypotéky jsou zde novinkou.⁷⁴ Propad zaznamenala průmyslová produkce a zpomalilo se i tempo vývoje zahraničního obchodu. V první polovině roku 2008 vývoz v meziočném srovnání vzrostl o více jak 50% a v druhé polovině roku se prudce propadl téměř o 40%.⁷⁵ V roce 2009 došlo k propadu růstu HDP o 6%.⁷⁶ Hospodářské „zdraví“ státu se dále určuje podle makroekonomických faktorů, kterými jsou inflace, míra zadlužení a objem investic. V roce 2001 činila inflace 68,5% a v dalších letech docházelo k jejímu razantnímu snižování, kdy v letech 2006 činila už jen 9,90%, v roce 2007 8,40% a v roce 2008 11,8%.⁷⁷ Meziroční míra inflace v prosinci roku 2008 činila v Evropské unii 3,7%.⁷⁸ Turecko by v případě přijetí do EU patřilo k členským zemím s nejvyšším meziročním růstem cen, což by znamenalo zvýšení průměrné meziroční inflace v EU.

Tab. č. 3 Růst HDP

		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turecko	%	3,1	-3,4	6,8	-5,7	6,2	5,3	9,4	8,4	6,9	4,5	3,4
EU-25	%	2,9	3,0	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5	2,0	3,1	2,9	0,8

Zdroj: Finance.cz [online]. c2000-2010 [cit. 2010-02-22]. Hrubý domácí produkt. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/ekonomika/svetove-makroukazatele/hdp/>>.

⁷³ ZUKAL, Jiří. Rok po rozšíření. *Veřejná správa* [online]. 2008, 3, [cit. 2010-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/rok-po-rozsireni.aspx>>.

⁷⁴ Krize se začala projevovat až ve 3. a 4.čtvrtletí, kdy došlo k celkovému zpomalení ekonomiky.

⁷⁵ *BussinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22]. Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/#sec2>>.

⁷⁶ *BussinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22]. Turecká ekonomika na přelomu krizového roku 2009 . Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/#sec2>>.

⁷⁷ *BussinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22]. Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/#sec2>>.

⁷⁸ *Finance.cz* [online]. 2009-02-16 [cit. 2010-03-17]. EU: inflace v roce 2008 byla vysoká. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/209610-eu-inflace-v-roce-2008-byla-vysoka/>>

2.1.2 Zahraniční investice

Ke zlepšení hospodářského „zdraví“ státu také významně přispěly přímé zahraniční investice v roce 2005, jejichž částka činila přes 10 miliard USD. Turecko je hospodářsky atraktivní zemí pro zahraniční investory z důvodu své geografické polohy a levné pracovní síly. V roce 2009 bylo v Turecku 17 805 obchodních a výrobních firem se zahraničním kapitálem a pobočky zahraničních společností. Na tureckém trhu obchoduje cca 22 000 společností disponující zahraničním kapitálem, z toho největšího počtu obchodních partnerů představuje téměř 4000 německých společností, přes 2000 společností z Velké Británie a okolo 2000 nizozemských partnerů.⁷⁹ Důležitým aspektem je právní úprava vstupu zahraničního kapitálu, která zaručuje zahraničním investorům stejná práva a povinnosti, které plynou z tureckého Obchodního zákoníku, jako pro turecké subjekty. V minulosti byl vstup zahraničního kapitálu omezen byrokratickým aparátem, avšak tento problém se Turecko snaží řešit cestou zjednodušení formalit pro zahraniční investory schválením Zákona o přímých zahraničních investicích. Turecko vypracovalo i systém investičních pobídek díky čemuž chce získat nové investory. Tyto investice se týkají rozvojových programů na jihovýchodě země. Jedná se především o daňové pobídky jako snížení daně z příjmů právnických osob z 30% na 20 % a zrušení daně z úroků pro zahraniční investice, dále snížení cen pozemků a elektřiny, atd. Turecko je místem s velkými možnostmi investic pro zahraniční investory ze zemí EU zejména v těchto oblastech:

- Turecká armáda zaměstnává přes 1 mil. příslušníků (na 100 obyvatel Turecka připadá 1,2 vojáka), proto se zde nabízí příležitost pro zahraniční investory v oblasti vývoje vojenského materiálu
- Aby se mohlo Turecko stát členem EU, musí vybudovat vhodnou infrastrukturu pro všechny druhy dopravy na celém území
- Geografická poloha nabízí možnosti zapojit se do budování energetických koridorů
- Možnosti investic do stavebnictví v Turecku

⁷⁹ Zdroj: *BussinessInfo.cz* : *Oficiální portál pro podnikání a export [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22]. Turecko: Investiční klima. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-investicni-klima/9/1000802/>>.*

- Turecko musí pro vstup splňovat ekologické normy EU, proto se zde nabízí příležitost pro ekologické projekty v oblasti odpadového hospodářství, čističek vod, kanalizace, atd.⁸⁰

Turecko je teritoriem, kde vzniká jisté investiční riziko především díky měnící se legislativě, která je v praxi mnohdy kontraproduktivní. Z tohoto hlediska je důležité sladit legislativu Turecka s legislativou EU, tak aby byla zároveň zachována její funkčnost v tureckých poměrech.

Tab. č. 4 Přímé zahraniční investice (v mld. USD)

2003	2004	2005	2006	2007	2008	Leden-listopad 2009
1,751	2,785	10,031	19,989	22,030	18,182	5,9 ⁸¹

Zdroj: *BusinessInfo.cz* : Oficiální portál pro podnikání a export [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22]. Turecko: Investiční klima. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-investicni-klima/9/1000802/>>.

2.1.3 Vývoj nezaměstnanosti a zemědělství

Díky transformaci Turecka je trh práce náročný na pracovní místa především v průmyslové oblasti. Turecko má reálný hospodářský růst, ale vytváří málo nových pracovních míst. Produktivita práce je důsledkem struktury odvětví tureckého hospodářství, které více než třetinu občanů zaměstnává v zemědělství.⁸² Díky tomu je míra nezaměstnanosti poměrně nízká, ale je třeba brát v úvahu, že se z tohoto počtu pracovních sil na venkově stanou nezaměstnaní. Teritorium se řadí tedy k východním zemím, v nichž na sto zaměstnanců připadá kolem 40 zemědělců.⁸³ Postupná modernizace tedy povede ke zvyšování nezaměstnaných z řad zemědělců. S přijetím pravidel společné zemědělské politiky EU bude muset Turecko usilovat o snižování počtu lidí zaměstnaných v zemědělství a zemědělských podniků. Zemědělské usedlosti EU jsou mechanizované, vysoce produktivní a zaměstnávají malý počet pracovních sil. Zastaralé turecký agrární

⁸⁰ *Generální konzulát České republiky v Istantubu* [online]. 2008-10-30 [cit. 2010-02-22]. Možnosti investic v Turecku. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/istanbul/cz/obchod_a_ekonomika/moznosti_investic_v_turecku.html>.

⁸¹ Údaj je značně ovlivněn finanční krizí roku 2008/2009.

⁸² *Parlament České republiky* [online]. 2006 [cit. 2010-01-22]. Současný stav ekonomiky Turecké republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-2-086.pdf>>.

⁸³ BECKOUCHE, Pierre; RICHARD, Yann. *Atlas nové Evropy : Rozšířená Evropa a její sousedé Rusko, Blízký Východ, země Maghribu*. Praha : ALBATROS, 2004. s. 18 ISBN 80-00-01693-1.

odvětví by proto v konkurenci s agrárním odvětvím zemí EU neuspělo a tento problém je jeden z mnoha problémů přístupových jednání Turecka do EU. Důvodem jsou také nízké hektarové výnosy. Oproti Evropské unii jsou zemědělské statky malé s výměrou zemědělské půdy nižší než 5ha. Tyto statky tvoří 65 % všech farem a aby se Turecká agrární struktura přiblížila struktuře v EU, budou tyto farmy odsouzeny k zániku či ke sloučení. Farem, které mají výměru zemědělské plochy nad 50 ha je pouze 0,7 %.

Problémem je také nedostatečné využívání pracovní síly žen, kde chybí sedm milionů pracovních míst. Z ekonomického hlediska je vzdělání podstatné pro kvalifikaci pracovní síly. Vzdělávání dívek je v muslimských zemích zaostalé a mezi muži a ženami je v této vzdělávací oblasti značná nerovnost.⁸⁴ Negramotnost žen vede dále k jejich diskriminaci. Podle odhadů UNICEF turecké rodiny každoročně brání 600 000 až 800 000 dívkám v nástupu do školy nebo k tomu dochází z důvodů logistických potíží. Turecká republika proto uspořádala kampaň „Děvčata, pojďme do školy“, což mělo podíl na nástupu 200 000 dívek do školy. Účast žen na pracovním trhu je malá nejen z důvodů nedostatečného vzdělání ale také z důvodů kulturních a náboženských. Průměr zaměstnanosti žen v zemích EU-27 činí 49%, naproti tomu uplatnění žen na tureckém trhu práce se pohybuje kolem 25%. Evropská unie proto vyzvala tureckou vládu, aby zprostředkovala rovné příležitosti pro muže i ženy. V tomto směru vznikly i projekty jako například nizozemsko-turecký projekt „Posilování rovnosti v zaměstnání“, atd.⁸⁵ Dvě třetiny občanů Turecka má pouze základní vzdělání nebo žádné vzdělání, méně než čtvrtina Turků dokončí středoškolské vzdělání a vysokoškolské vzdělání získá méně než 10% tureckých obyvatel, což při případném vstupu Turecka do EU by vytvářelo obrovský fond nekvalifikovaných pracovních sil.⁸⁶

⁸⁴ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Rok vyd. neuveden [cit. 2010-01-22]. Energetická situace Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/istanbul/cz/obchod_a_ekonomika/zpravy_z_obchodne_ekonomického_oddeleni/aktualni_informace/energeticka_situace_turecka.html>.

⁸⁵ *EurActiv.cz* [online]. 2007-02-14 [cit. 2010-01-22]. "Dodržování práv žen v Turecku není uspokojivé, tvrdí Evropský parlament. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/dodrzovani-prav-zen-v-turecku-neni-uspokojive-tvrdi-evropsky-parlament>>.

⁸⁶ AKULE, Dace. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2007-02-14 [cit. 2010-01-22]. Členství Turecka v EU z lotyšského pohledu: Proč by nás tato otázka měla zajímat?. Dostupné z WWW: <<http://www.europeum.org/doc/pdf/865.pdf>>

Tab. č. 5 Nezaměstnanost

2006	2007	2008
9,90%	10,10%	11,5%

Zdroj: *BussinessInfo.cz* : Oficiální portál pro podnikání a export [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22].
Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/#sec2>>.

2.1.4 Energetické zásobování

Evropská unie je závislá na cizích zdrojích energie a je nucena dovážet většinu ropy, zemního plynu a uhlí, proto se obrací na země, které disponují značnými zdroji nerostných surovin. Hospodářství EU je závislé především na nepřerušovaných a spolehlivých dodávkách ropy, která tvoří více než 40 % celkové spotřeby energie. Největší podíl ropy do EU přichází ze zemí Středního východu, severní Afriky, Norska a Ruska. Zemní plyn se těží v Severním moři, ale předpokládá se, že se těžba za 30 let zastaví a nerostná ložiska v zemích EU se vyčerpávají. EU bude muset nerostné suroviny dovážet z rozmanitých zdrojů a bude nutné rozvíjet partnerské vztahy se sousedními a kandidátskými zeměmi, aby co nejlépe zajistila dodávky těchto surovin. Problémem je i konkurenční boj USA a EU o rozdělení zdrojů ze Středního východu a Střední Asie, který bude stále zostřovat se zvyšující se poptávkou ropy v zemích EU.⁸⁷

Turecko tak má významnou geografickou polohu v oblasti zásobování energií. Vlastní významnější energetické zdroje tvoří lignit, uhlí a voda. Samotná těžba ropy a zemního plynu je nedostačující a spotřeba je vyšší než produkce, a proto je teritorium závislé na dovozu. Významná je především preference zemního plynu. Spotřeba zemního plynu v roce 2007 činila 35 064 mil. m³ a do roku 2020 by měla vzrůst až na 66 600 mil. m³. Zemní plyn je ekologicky menší zátěž pro životní prostředí, protože je čistší než uhlí, ropa nebo lignit. Tato preference plyne i z geografických podmínek jako je blízkost značných zásob ve Střední Asii a ekonomických podmínek, které teritoriu dávají možnost kompenzace části nákladů na dovoz tranzitními poplatky za přepravu přes území.⁸⁸ Závislost Evropské unie na plynu z Ruska má

⁸⁷ BECKOUCHE, Pierre; RICHARD, Yann. *Atlas nové Evropy : Rozšířená Evropa a její sousedé Rusko, Blízký Východ, země Maghribu*. Praha : ALBATROS, 2004. s. 42 ISBN 80-00-01693-1.

⁸⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Rok vyd.neuveden [cit. 2010-01-22]. Energetická situace Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/istanbul/cz/obchod_a_ekonomika/zpravy_z_obchodne_ekonomickeho_oddeleni/aktualni_informace/energeticka_situace_turecka.html>.

snížit plánovaná výstavba 3,300 km dlouhého plynovodu Nabucco, který povede z Turecka přes Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko do Rakouska a zahájit provoz by měl v roce 2013.⁸⁹ Turecko se snažilo zajistit možnost odběru 15% kapacity plynovodu pro vlastní spotřebu nebo další vývoz. Této výhody se jim nakonec dosáhnout nepodařilo, ale Turecko získá díky obousměrnému toku plynu napojení na zásobníky zemního plynu v Rakousku, jež bude moci v případě potřeby využít.⁹⁰ Dalšími energeticky významnými transportními trasami v Turecku jsou ropovod Kirkuk – Ceyhan, ropovod Baku-Tbilisi Ceyhan (BTC), západní větev plynovodu Rusko-Turecko, Plynovod Blue Stream, plynovod Irán – Turecko, plynovod Baku-Tbilisi-Erzurum, plynovod Turecko – Řecko. V plánu je dále zvýšení kapacity plynovodu Blue Stream, vybudování Transjadranského plynovodu (TAP) a vybudování plynovodu Irák – Turecko, který by měl být veden paralelně s existujícím ropovodem.⁹¹ Turecko má také velký potenciál v oblasti solární energetiky a EU stále více začíná přikládat důležitost obnovitelným zdrojům energie, i proto je myšlenka dovozu sluneční energie pro země EU velmi atraktivní.

Ve srovnání se zeměmi EU má turecké teritorium vyšší hodnoty sluneční mapy - roční průměr činí 2 640 hodin slunečního svitu, denní 7,2 hodiny. Firmy z Německa, Španělska a z dalších zemí členských zemí EU sledují situaci s tureckým solárním trhem. Turecko dnes patří k celosvětově vedoucím zemím v instalované ploše solárních konektorů.⁹² Francie se přiklání ke „Středomořskému solárnímu plánu“, v jehož rámci by došlo ke zvýšení užívání fotovoltaické elektřiny propojením některých členských zemí se státy ležícími kolem Středozemního moře - například mezi Tureckem a Řeckem.⁹³

2.1.5 Životní prostředí

Evropská unie má v oblasti životního prostředí jedny z nejpřísnějších norem na světě. Řeší především problematiku globální změny klimatu, a proto usiluje o snížení emisí

⁸⁹ *EUROSKOP.cz* [online]. 2008-08-28 [cit. 2010-01-22]. Plynovod Nabucco potřebuje podporu EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/2080/clanek/plynovod-nabucco-potrebuje-podporu-eu/>>.

⁹⁰ *BusinessInfo.cz* [online]. 2009-09-13 [cit. 2010-01-23]. Mezivládní dohoda o projektu Nabucco podepsána. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/aktuality-z-eu-cervenec-2009/mezivladni-dohoda-projekt-nabucco-podpis/1001801/53822/>>.

⁹¹ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Rok vyd. neuveden [cit. 2010-01-22]. Energetická situace Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/istanbul/cz/obchod_a_ekonomika/zpravy_z_obchodne_ekonomického_oddeleni/aktualni_informace/energeticka_situace_turecka.html>.

⁹² *BusinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2009-12-03 [cit. 2010-01-27]. Turecko a solární energetika. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/turecko-solarni-energetika/1000802/55499/>>.

⁹³ *EurActiv.cz* [online]. 2009-07-27 [cit. 2010-01-26]. Francie vstupuje do boje o sluneční energii. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/francie-vstupuje-do-boje-o-slunecni-energii-006328>>.

skleníkových plynů. Tato strategie spočívá především v obchodování s emisemi, kdy EU odměňuje společnosti, jež emise CO₂ snižují a naopak penalizují ty, které limity překračují. EU se také mimo jiné zavázala zastavit snižování stavů ohrožených druhů a mizení přírodních stanovišť. Za několik desetiletí vybudovala Evropská unie rozsáhlou environmentální legislativu a monitorují znečišťující látky, kdy v případě, že dojde k překročení těchto limitů je EU povinna zasáhnout.⁹⁴

V prosinci roku 2009 zahájilo Turecko jednání o další v pořadí již 12 kapitole z 35 jednacích kapitol. Tato kapitola ale může celý proces vyjednávání zbrzdit, protože Turecko má problémy s vysokým stupněm chemického znečištění vod a kontaminací Černého moře. Díky spalování topného paliva, vysokému počtu aut a nemoderní veřejné dopravě je problematická i kvalita městského ovzduší.⁹⁵ Znečišťování vod i ovzduší se také děje v důsledku toho, že průmysl nemá potřebné technologie na ochranu životního prostředí. Dalším problémem, s nímž se Turecko potýká, je eroze půdy.⁹⁶ Degradace životního prostředí je v přímé souvislosti s růstem ekonomiky. Se vzestupem domácí spotřeby energie je Turecko nuceno dovážet více ropy a zemního plynu, což má za následek zvýšení provozu ropných tankerů v oblasti Černého moře a Bosporské úžiny.⁹⁷

V roce 2000 také Turecko uzavřelo Dohodu o účasti Turecké republiky v Evropské agentuře pro životní prostředí a v Evropské informační a pozorovací síti pro životní prostředí.⁹⁸

2.1.6 Demografické hledisko

Dnešní doba globalizace přináší i aktuální otázku přistěhovalectví. Odhad počtu přistěhovalců, kteří přicházejí do zemí EU je nepřesný z důvodu nelegální migrace. Z Turecka odchází velké množství lidí do Německa a v menším množství také do Francie a Belgie.⁹⁹

⁹⁴ *EUROPA* [online]. Rok vyd. neuveden [cit. 2010-03-09]. Životní prostředí. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/pol/env/index_cs.htm>.

⁹⁵ *EurActiv.cz* [online]. 2009-12-22 [cit. 2010-03-09]. Turecko se přiblížilo EU, přístupové rozhovory s Chorvatskem stagnují. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/turecko-je-blize-vstupu-do-eu-zatimco-pristupove-rozhovory-s-chorvatskem-stagnuji-006887>>.

⁹⁶ *EUROSKOP.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-03-09]. Měsíční přehled dění v EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8463/15044/clanek/monitoring-vyvoje-udalosti-v-eu-21-11--20-12-2009/>>.

⁹⁷ *Energy information administration* [online]. 2000 [cit. 2010-03-09]. Turkey: Environmental Issues. Dostupné z WWW: <<http://www.nuce.boun.edu.tr/turkey.html>>.

⁹⁸ *EUR-Lex* [online]. 2010 [cit. 2010-03-09]. Dohoda mezi Evropským společenstvím a Tureckou republikou o účasti Turecké republiky v Evropské agentuře pro životní prostředí a v Evropské informační a pozorovací síti pro životní prostředí. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22001A0807%2813%29:CS:NOT>>.

⁹⁹ BECKOUCHE, Pierre; RICHARD, Yann. *Atlas nové Evropy : Rozšířená Evropa a její sousedé Rusko, Blízký Východ, země Maghribu*. Praha : ALBATROS, 2004. s. 24 ISBN 80-00-01693-1.

Velkým problémem EU je stárnutí populace, přičemž každoroční počet pracujících, kteří odcházejí do důchodu, převyšuje počet lidí, kteří se nově do pracovního procesu zařazují. Každoroční přistěhovalectví do zemí EU se od roku 2002 pohybuje kolem 2 milionů lidí. Podle současných prognóz by absence tohoto přistěhovalectví znamenala v roce 2060 snížení pracovní síly na polovinu své aktuální úrovně, což by v důsledku znamenalo nemožnost zachovat současný daňový a důchodový systém.¹⁰⁰ V Evropě se počet přistěhovalců z Turecka pohybuje kolem 3,3 milionů.¹⁰¹ Proto je vstup Turecka do Unie velmi žádoucí především z hlediska jeho vlastní demografické struktury, kde průměrný věk obyvatel je mnohem nižší než v členských zemích EU a také počet obyvatel neustále roste.

2.1.7 Česká republika a Turecko z ekonomického hlediska

Turecko má jeden z nejperspektivnějších světových trhů a patří mezi nejvýznamnější obchodní partnery ČR a v českém exportu je Turecko na 21. místě odběratelů českých výrobků. To je důvodem, proč exportní strategie ČR na léta 2006 - 2010 zařadila Turecko mezi země prioritního exportního zájmu. Bilance vzájemné obchodní výměny během let 2004 -2008 neustále rostla. Hodnota obrátu se v průběhu těchto let zvýšila o 80% a v roce 2008 činila 1,78 mld. USD. V oblasti vývozu i dovozu převládají průmyslové výrobky.

Česká republika vyváží do Turecka především automobily a televizní obrazovky, zařízení k automatickému zpracování dat, díly a příslušenství motorových vozidel a další strojírenské položky. V roce 2008 se na vývozu České republiky podílely 19% automobily a zařízení pro telekomunikace, záznam a reprodukci zvuku celkem 14%. Kolem 16 % představovaly elektrické přístroje, kancelářské stroje a zařízení ke zpracování dat. Import z Turecka pak tvoří automobily, oděvy, textilní příze a tkaniny.¹⁰²

¹⁰⁰ *Stav Unie v roce 2009: zásadní úspěchy Barrosovy Komise* [online]. Brusel : Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. 2009 [cit. 2010-01-27]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/090528_cs.pdf>. ISBN 978-92-79-12576-8.

¹⁰¹ FINDLEY, Carter Vaughn. *The Turks in world history*. New York : Oxford University Press, 2005. s. 221 ISBN 0-19-516770-8.

¹⁰² *BussinessInfo.cz* [online]. c1997-2010 [cit. 2010-03-10]. Turecko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000802/#sec4>>.

Tab. č. 6 Obchodní výměna ČR a Turecka v letech 2004 – 2008 (v tis. USD)

	2004	2005	2006	2007	2008
Vývoz	537 137	521 777	544 372	731 223	800 313
Dovoz	417 741	533 434	583 385	791 782	984 549
Obrat	954 878	1 055 210	1 127 757	1 523 005	1 784 862
Saldo	119 396	-11 657	-39 014	-60 559	-184 235

Zdroj: *BussinessInfo.cz* [online]. c1997-2010 [cit. 2010-03-10]. Turecko: *Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR*. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000802/#sec4>>.

2.1.8 Zhodnocení

Vstup Turecka do Evropské unie by prospěl ekonomikám členských zemí pouze mírně. Turecké republice by naopak vstup prospěl výrazným způsobem a díky tomu, že je velkou zemí bude mít nárok po vstupu na čerpání financí z rozpočtu EU. Objem těchto financí bude závislý na reformách, které se do budoucna budou týkat regionální strukturální a společné zemědělské politiky EU a také na výsledcích přístupového jednání, jejímž výsledkem by mohlo být snížení čerpání financí z EU pro toto teritorium. Institucionální struktura byla původně nastavena pouze pro malý počet zemí a každé nové rozšíření je pro takovýto aparát zátěží. Vstup chudších zemí proto neúměrně zatěžuje politiky, jež tvoří největší část rozpočtu. Po začlenění do EU by Turecko podle odhadů mohlo čerpat každý rok zřejmě přes 15 miliard eur ročně, což by ve třech letech znamenalo asi 45,5 miliard eur a po odečtení tureckých příspěvků by čistý příjem mohl dosáhnout 30 – 35 miliard eur. Důležitým aspektem je, že vstup Turecka by zajistil lepší dodávky energie do zemí Evropské unie.¹⁰³

¹⁰³ HUGHES, Kirsty. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2004 [cit. 2010-01-27]. Turecko a Evropská unie: rozšíření jako každé jiné?. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article_text.php?aid=737>.

Tab. č. 7 Ekonomická a hospodářská oblast

Výhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> • Geografická poloha nabízející zajímavé podmínky zahraničním investorům • Levná pracovní síla • Přírodní zdroje a nerostné bohatství (uhlí, železo, bauxit, měď, vzácné a jiné kovy) • Potencionál regionálního trhu • Veškeré sféry podnikání jsou přístupné soukromému sektoru a jsou přístupné i pro zahraniční kapitál • Energetická křižovatka pro zásobování energiemi ze zemí Středního východu – společná energetická politika vytváří větší jistotu v dodávkách energií • Potenciál v oblasti využití solární energie – „Středomořský solární plán“ • Monitoring zemí EU (Německo, Španělsko, atd.) situace na solárním trhu jako možnost zahraničních investic a snížení závislosti Turecka na dovozu plynu • Výhodná demografická struktura obyvatel – průměrný věk obyvatel je nižší než v zemích EU, což do budoucna umožní prodloužit možnost zachovat současný daňový a důchodový systém 	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyková bariéra v jednání s úřady (většina úředníků hovoří pouze turecky) • Reformy v oblasti soukromého podnikání nejsou zcela implementovány do praxe • Velký fond nekvalifikovaných pracovníků • Obrovské rozdíly v HDP na jednoho obyvatele mezi regiony, což do budoucna představuje zátěž pro dotační regionální politiku EU • Velký počet lidí zaměstnaných v zemědělství – v důsledku to znamená, že přijímáním pravidel společné zemědělské politiky ES dojde ke snižování počtu zemědělců a vzrůstu nezaměstnanosti • Nedostatečné využívání pracovní síly žen s čímž souvisí i jejich nedostatečné vzdělání • Nedostatečná infrastruktura pro všechny druhy dopravy • Vysoký stupeň chemického znečištění vod, kontaminací Černého moře, znečištění městského ovzduší • Turecko by v případě přijetí do EU patřilo k členským zemím s nejvyšším meziročním růstem cen, což by znamenalo zvýšení průměrné meziroční inflace v EU

2.2 Politická oblast

Turecko by se po svém přidružení k EU stalo se svými více jak 70 miliony obyvatel nejlidnatější členskou zemí. Toto je důležitý aspekt, protože s ratifikací Lisabonské smlouvy došlo k určování vlivu států v unii podle velikosti populace a pokud by Turecko vstoupilo, stalo by se nejsilnější státem Evropské unie.¹⁰⁴ Před přijetím Lisabonské smlouvy se v mnoha oblastech rozhodovalo jednomyslně. Od roku 2009 smlouva zavádí systém kvalifikované většiny. K dosažení souhlasu je tedy třeba 55% kladných vyjádření členských států, které dohromady reprezentují 65% obyvatel EU.¹⁰⁵

Pro Evropskou unii by toto přidružení znamenalo i ovlivnění priorit v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky, protože ve chvíli začlenění Turecka by započala EU sousedit s nestabilními zeměmi Blízkého východu a úloha Turecka jako „mostu mezi Evropou a Blízkým východem“ je do budoucna neurčitá.¹⁰⁶

2.2.1 Česká republika a Turecko – politická oblast

Česká republika patří k zastáncům členství Turecka v EU. Česká politická scéna není však v názoru na vstup Turecka jednotná. ODS a ČSSD zastává názor, že by se EU neměla bát rozšiřování o další státy jako je Turecko. Naopak KDU-ČSL nesouhlasí se vstupem Turecka do EU a případné přijetí by podle této strany Evropskou unii změnilo. Podle KDU-ČSL není Turecko na vstup do Evropské unie připraveno a Unie není připravena na vstup Turecka, a proto požadují, aby o případném vstupu Češi rozhodli v referendu.¹⁰⁷ Turecko podporuje i prezident Václav Klaus, který se netají kritikou evropské byrokracie, jenž souvisí s otevíráním a uzavíráním jednotlivých kapitol Kodaňských kritérií. Rozhodující podle Klause je v procesu přistoupení především politická vůle.¹⁰⁸

¹⁰⁴ ZENKNER, Petr. *EUROSKOP.cz* [online]. 2009-11-02 [cit. 2010-01-29]. Markéta Pitrová: Rozhovor o Lisabonu a směřování EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8801/14224/clanek/marketa-pitrova-rozhovor-o-lisabonu-a-smerovani-eu/>>.

¹⁰⁵ MACEK, Lukáš. *IDnes.cz* [online]. 2008-06-13 [cit. 2010-03-10]. DOKUMENT: O čem je Lisabonská smlouva. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/dokument-o-cem-je-lisabonska-smlouva-dvg-zahranicni.asp?c=A080613_185720_zahranicni_zra>.

¹⁰⁶ HUGHES, Kirsty. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2004 [cit. 2010-01-27]. Turecko a Evropská unie: rozšíření jako každé jiné?. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article_text.php?aid=737>.

¹⁰⁷ HORÁLEK, Martin. *KDU-ČSL* [online]. 2009-05-25 [cit. 2010-03-10]. Línek: O případném vstupu Turecka do EU by měli rozhodnout lidé v referendu. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/53197-klaus-se-vyslovil-pro-vstup-turecka-do-eu/>>.

¹⁰⁸ MAŇÁK, Vratislav. *ČT24* [online]. 2009-04-29 [cit. 2010-03-10]. Klaus se vyslovil pro vstup Turecka do EU. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/53197-klaus-se-vyslovil-pro-vstup-turecka-do-eu/>>.

2.3 Kulturní a náboženská oblast

Pozice Turecka jako kandidátské země je zcela odlišná od pozice jiných členských zemí. Jedním z klíčových kritérií pro vstup uchazeče je už od dob EHS územní náležitost k Evropě, proto vyvstává otázka, do jaké míry tato země leží v Evropě a to jak zeměpisně, ekonomicky, politicky i kulturně. Přesto ES/EU nikdy nezpochybnila tureckou žádost o vstup s tím, že by nebylo svou polohou evropskou zemí.

Turecko je z převážné části muslimskou zemí, což se odráží do jejich kultury, hodnot, přístupu k demokracii a náhledu na lidská práva. Vyvstává tedy otázka, zda Evropa má přijmout zemi, vůči níž se vymezovala podstatnou částí křesťanské historie, s čímž souvisí i vymezení evropské identity, která je výsledkem prožitých dějin.¹⁰⁹ Evropanství Turecka je zpochybňováno i s ohledem na jeho historii. Avšak Turecko je nástupcem Osmanské říše, která sahala hluboko na území dnešní Evropské unie, proto tvrzení, že turecká historie není evropská, je neopodstatněné.¹¹⁰ Noví členové přinášejí vlastní vize světa, které vyjadřují očekávání, s nimiž do EU vstupovali a zároveň členství v unii znamená být součástí nadnárodního společenství založeného na společných hodnotách.¹¹¹

2.3.1 Islamizace Evropy?

Evropa není kulturně ani nábožensky homogenní, a proto je nucena vyrovnat se s rozmanitostí. Rozmanitost je pozitivní, množství různých kultur, tradic a jazyků na evropském kontinentě obohacuje a rozšiřuje obzory. Proto je také oficiálním unijním mottem „jednotná v rozmanitosti“. V zemích Evropské unie a to především Francii, Německu, a Velké Británii dnes žije asi 15 miliónů muslimů, proto je nedílnou součástí evropské kultury. Otázka islamizace Evropy je velice diskutovaná právě v souvislosti se vstupem Turecka do EU. Turecká republika je jedinou sekularizovanou islámskou zemí a prezident a armáda dohlíží na to, aby náboženství zůstalo odděleno od politiky. Přesto si zachovává charakter

¹⁰⁹ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování ES/EU*. Vyd. 3. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s.183 ISBN 80-210-3041-0.

¹¹⁰ GERGELOVÁ, Angelika. Členství Turecka v EU - výzva pro obě strany. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 39. ISBN 978-80-244-1875-9.

¹¹¹ FONTELLES, Josep Borrell. O rozšíření na východ a o evropské identitě. In MACDONAGH-PAJEROVÁ, Monika; HRON, Jan. *Evropané píší o Evropě*. Praha : Rybka Publishers, 2008. s. 32. ISBN 978-80-870-6776-5.

islámské země, což v Evropanech vyvolává obavu především z důvodu, že islám je často spojován s fundamentalismem a radikalismem v některých případech až s terorismem.¹¹²

Vstup Turecka by pro něj samotné znamenalo přimknout se těsněji k evropským hodnotám a stalo by se pozitivním příkladem pro muslimský svět, který by se v opačném případě mohl proti evropským hodnotám vymezovat.¹¹³ Turecko by v tomto případě fungovalo jako most mezi Evropou a muslimským světem. Mezinárodní politika vnímá dialog, který vzniká mezi křesťanstvím a islámem jako důležitý. Turecko chce ukázat, že je tento dialog důležitý i pro něj, a proto v roce 2004 z iniciativy Španělska a Turecka vznikla Aliance civilizací (AoC), která získala podporu řady zemí a regionálních i mezinárodních organizací. Tuto Alianci dnes tvoří více než 100 států a organizací. Cílem Aliance civilizací je rozvíjení dialogu mezi křesťanskou a islámskou kulturou a postupné překonání bariéry mezi západním a islámským světem. Neméně důležitý je také boj s extremismem a terorismem.¹¹⁴ Přesto evropští konzervativci se identifikují s křesťanskými kořeny a evropskou identitou, a proto nechtějí Turecko za člena EU. Veřejnost a to jak islámská i západní tak začíná Evropskou unii vnímat jako křesťanský klub. Podle stanovisek některých odborníků by se dokonce díky členství Turecka v Evropské unii mohlo snížit bezpečnostní riziko, které pochází z některých jiných islámských zemí.¹¹⁵

V Evropě je 38 milionů muslimů (nezahrnuje pouze Turky), což představuje zhruba 5% obyvatel evropského kontinentu.¹¹⁶ Odpůrci islámu v Evropě muslimy označují za sílu, která chce ovládnout kontinent. Nizozemský politik Geert Wilders patří k těmto odpůrcům a označuje Islám jako „trojského koně“ Evropy. Výzkumy ukázali, že se muslimové cítí frustrováni tím, že jsou separováni od většinové společnosti a také chudobou. Proto jsou ochotni asimilovat se do této společnosti a přijmout evropské hodnoty. Ve skutečnosti jim ale většinová společnost nedává příliš prostoru k uskutečnění této asimilace a multikulturní

¹¹² GERGELOVÁ, Angelika. Členství Turecka v EU - výzva pro obě strany. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 40. ISBN 978-80-244-1875-9.

¹¹³ FRISCHOVÁ, Magdalena. Turecko a EU – jsou na vstup připraveni oba?. *CEVROREVUE* [online]. 2004, 4, [cit. 2010-01-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2004/9/41856-turecko-jsou-vstup-pripraveni-oba.html>>.

¹¹⁴ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Rok vyd.neuveden [cit. 2010-01-27]. Aliance civilizací. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/osn/aliance_civilizaci/index.html>.

¹¹⁵ AKULE, Dace. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2007-02-14 [cit. 2010-01-22]. Členství Turecka v EU z lotyšského pohledu: Proč by nás tato otázka měla zajímat?. Dostupné z WWW: <<http://www.europeum.org/doc/pdf/865.pdf>>

¹¹⁶ *TÝDEN.cz* [online]. c2006 [cit. 2010-03-10]. V Německu je skoro tolik muslimů jako v celé Americe. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/v-nemecku-je-skoro-tolik-muslimu-jako-v-cele-americe_142350.html>.

společnost pak vypadá jako systém ghatt.¹¹⁷ Přestože Turecká republika je zemí sekularizovanou, velké procento obyvatel se přiklání k islámu a to vyvolává zcela odlišné uvažování o vládě a organizaci společenství věřících, tj. o tom, jak má vypadat politika.¹¹⁸

2.3.2 Lidská práva

Jedním z hlavních úkolů EU je ochrana lidských práv. Tato práva se pak také stávají centrálním prvkem zahraniční politiky Evropské unie. V roce 1992 byla ve Smlouvě o Evropské unii přijata zásada ochrany lidských práv. Zasedání Evropské rady v Nice v roce 2000 formálně přijalo Chartu základních práv občana EU. Tato Charta nebo-li Listina základních práv a svobod měla být součástí Evropské ústavy, která ovšem nebyla přijata.¹¹⁹ V roce 2009 však byla přijata Lisabonská smlouva, která v podstatě nahrazuje Evropskou ústavu a díky které je zaručeno prosazování Listiny základních práv, jež vymezuje občanská, politická, hospodářská a sociální práva. Tato práva jsou závazná jak pro EU a její orgány jako celek tak pro její jednotlivé členské státy.¹²⁰

Aby se Turecká republika mohla stát součástí EU, musí naplnit podmínky Kodaňských kritérií, jenž kladou velký důraz na stabilní instituce zaručující demokracii, lidská práva a respektování ochrany menšin. Turecko je proto neustále konfrontováno s nedostatečným dodržováním a ochranou lidských práv. EU staví na hodnotách jako lidská důstojnost, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a zejména dodržování lidských práv. Ne plně toto však odpovídá realitě turecké společnosti, kde respektování základních lidských práv nemá zřetelnou podporu. Mezi odpůrce vstupu do EU patří ti, kteří podporují centralistický stát a ti, kteří se domnívají, že ochrana lidských práv je na úkor schopnosti státu bránit své obyvatele před terorismem.¹²¹

Amnesty international neustále sleduje stav lidských práv v Turecku. Po roce 1990 došlo k deficitu lidských práv v teritoriu a mučení se stalo velmi rozšířeným. V roce 1995 a

¹¹⁷ HEGER, Lubomír. Wilders z Eurábie. *Mladá fronta DNES*. 2010-02-25, 47, s. A3.

¹¹⁸ FLETCHER, Richard. *Kříž a půlměsíc*. Praha : Mladá fronta, 2004. s. 13 ISBN 80-204-1145-3.

¹¹⁹ SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VOJÁČEK, Ladislav. *Myšlenky evropské integrace a její vyústění v realitě EU*. Ostrava : KEY Publishing, 2006. s. 95 ISBN 80-87071-050.

¹²⁰ EUROPA : *Portál Evropské unie* [online]. Rok vyd. neuveden [cit. 2010-01-27]. Evropa práv a hodnot. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_cs.htm>.

¹²¹ TUNKROVÁ, Lucie. L'enfer c'est les autres : nová dynamika ve vztazích EU a Turecka. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 95. ISBN 978-80-244-1875-9.

1996 se pro celý svět a Evropskou unii staly znepokojivé zprávy o mučení dětí.¹²² Evropská unie vydává pravidelně od roku 1998 hodnotící zprávy, v nichž neustále případy mučení a porušování lidských práv kritizovala. Nicméně Turecko se stává po právní a ústavní stránce stále více zemí otevřenější k ochraně lidských práv, i když implementace těchto práv vázne. Důkazem je přijetí ústavních změn z roku 2001, kdy byl zrušen zákaz používání jiných jazyků než turečtiny, zmírnilo se omezení svobody slova, shromažďování, byla zkrácena povolená doba vazby a také se změnil poměr představitelů armády a vlády ve Státním výboru pro bezpečnost ve prospěch civilních zástupců.¹²³ Avšak faktickým problémem zůstával trest smrti, který zrušen nebyl a uznání práv Kurdské menšiny. Tato problematika se vyřešila až v roce 2002, kdy ve snaze ukázat světu, že je Turecko připraveno přijmout evropské hodnoty, přijalo reformy, které znamenaly uznání práv Kurdské menšiny a zákaz trestu smrti. Ovšem výjimka trestu smrti za doby války zůstala až do roku 2004, kdy byla z právního řádu odstraněna. Pokrok Turecka v oblasti lidských práv je zhodnocen v monitorovací zprávě pro rok 2009. Evropská unie vyzvala Tureckou vládu, aby zvýšila své úsilí o praktické uplatnění rovnosti pohlaví a zvyšování povědomí o právech žen a zároveň předcházení násilí a tzv. "vraždám ze cti". Tyto vraždy nejsou v Turecku vzácností a ročně se jich odhalí kolem 200.¹²⁴ Evropský parlament zde mimo jiné kritizuje absenci záruk proti diskriminaci na základě sexuální orientace, zaostávání v oblasti odborových práv, neustále omezování svobody tisku a nemožnost odmítnout povinnou vojenskou službu z důvodu svědomí. Vyzdvihnout byl naopak záměr Turecka schválit novelu protiteroristického zákona, která nebude nadále obsahovat ustanovení, podle něž lze děti ve věku od 15 do 18 let stíhat jako dospělé. Problematická zůstává nadále otázka svobody projevu, pro kterou neposkytuje turecký právní rámec dostatečné záruky.¹²⁵ Jedná se zejména o článek 301 tureckého trestního

¹²² *Internation Amnesty* [online]. 1997 [cit. 2010-02-25]. EU Member States: silent witnesses to Turkey's human rights record. Dostupné z WWW: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/015/1997/en/9043519d-2457-46c7-b16c-a3ab7a5cf168/eur440151997en.pdf>>.

¹²³ LANĚ, Tomáš. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002-06-19 [cit. 2009-11-20]. Spíš partner než kandidát - Turecko a Evropská unie. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/dispatch_article.php?aid=533>.

¹²⁴ *IDnes.cz* [online]. 2010-02-05 [cit. 2010-02-06]. Šestnáctiletou Turkyňi zaživa pohřbili, protože se kamarádila s chlapci. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/sestnactiletou-turkyni-zaziva-pohrbili-protize-se-kamaradila-s-chlapci-1or-/zahranicni.asp?c=A100205_103328_zahranicni_ash>.

¹²⁵ *Evropský parlament* [online]. 2009-03-12 [cit. 2010-02-06]. Pokrok Turecka za rok 2008 . Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0134&language=CS>>.

zákonu, jenž pokládá „urážku Turectví“ za trestný čin. Stíhání podle tohoto článku bylo omezeno, avšak článek 301 zůstává stále v tureckém trestním zákoně zakotven.¹²⁶

2.3.3 Postoj veřejnosti ke vstupu Turecka do EU

Otázka vstupu Turecka do Evropské unie je spojována především se splněním Kodaňských kritérií. Přesto tato kritéria začínají být doplňována i dalšími podmínkami. Diskutuje se především o zohledňování veřejného mínění v jednotlivých členských zemích, kde v některých zemích hraje svoji roli značná xenofobie. Do politického rozhodnutí o rozšíření se tak zapojují emoce a nové prvky evropské identity.¹²⁷ Turecká veřejnost a elity lpí na kemalistické tradici a členství v EU vnímají jako snahu připoutání k Západu v duchu této tradice.

V době, kdy bylo Turecko přijato za kandidátskou zemi, byla podpora vstupu mezi tureckou veřejností velmi vysoká, v roce 2002 činila skoro 70%. Po zahájení jednání o vstupu v roce 2005 ukázal Eurobarometr nárůst počtu lidí, kteří se nedokázali vyjádřit, zda je členství v EU pro Tureckou republiku dobré či není.

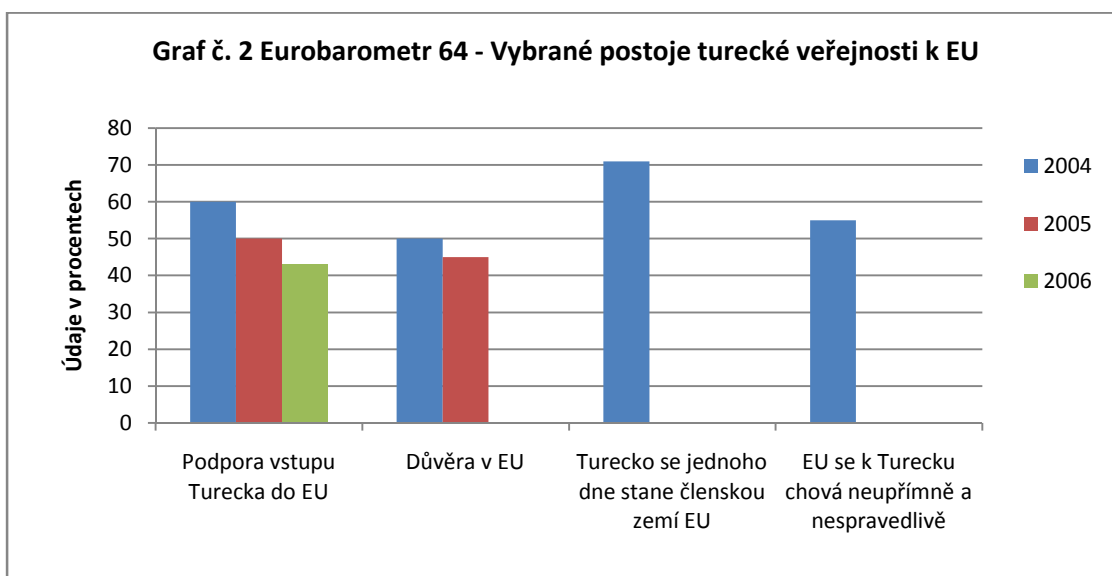
V roce 2006 se procento těchto lidí zdvojnásobilo z 10% (v roce 2002) na 21%. Eurobarometr roku 2006 také ukázal, že podpora vstupu do EU klesla v průběhu roku z 60% na 50% a v roce 2006 dokonce na 43%. Propad také zaznamenala důvěra v EU z 50% v roce 2005 na 35% v roce 2006.¹²⁸

¹²⁶ *EurActiv.cz* [online]. 2007-11-02 [cit. 2010-02-06]. Zpráva EU požaduje po Turecku další reformy. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/zprava-eu-pozaduje-po-turecku-dalsi-reformy>>.

¹²⁷ PLECHANOVÁ, Běla a kol. *Evropská unie : na počátku 21.století*. Praha : Karolinum, 2006. s. 166 ISBN 80-246-1154-6.

¹²⁸ TUNKROVÁ, Lucie . *L'enfer c'est les autres : nová dynamika ve vztazích EU a Turecka*. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 92-93. ISBN 978-80-244-1875-9.

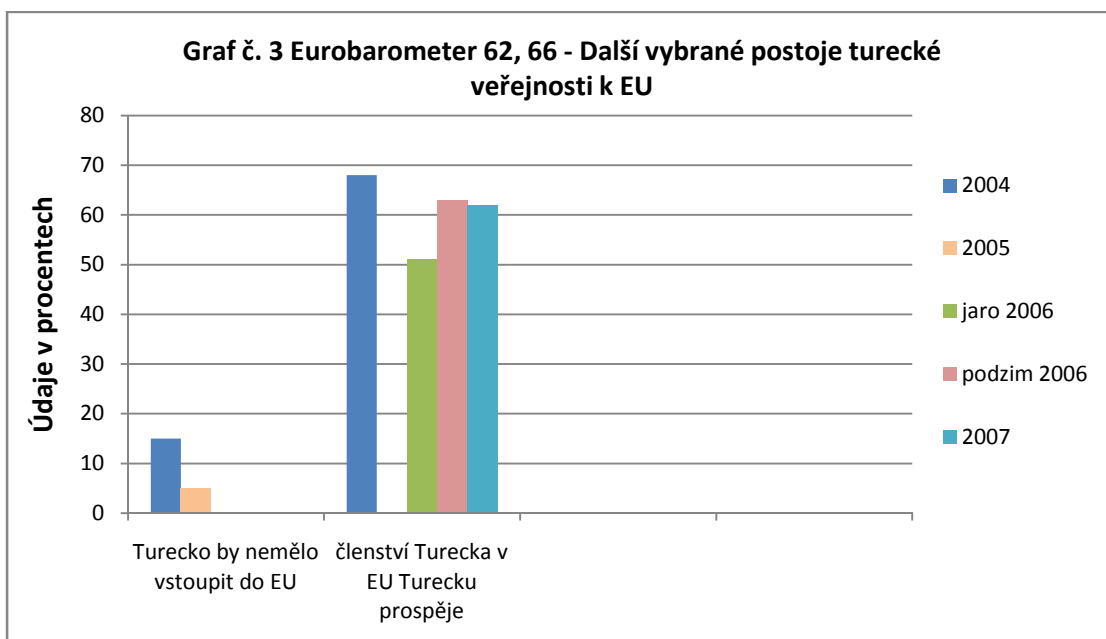
Graf č. 2 Eurobarometr 64 – Vybrané postoje turecké veřejnosti k EU

Zdroj: TUNKROVÁ, Lucie . L'enfer c'est les autres : nová dynamika ve vztazích EU a Turecka. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 93. ISBN 978-80-244-1875-9.

V roce 2005 bylo Turecko kandidátskou zemí a turecké obyvatelstvo věřilo, že by vstup Turecka do EU zemi prospěl. Podpora byla 68%. Na jaře roku 2006 toto procento kleslo na 51% a na podzim opět stoupl na 63% a v roce 2007 se pohybovalo na 62%.

Graf č. 3 Eurobarometr 62, 66 – Další vybrané postoje turecké veřejnosti k EU

Zdroj: TUNKROVÁ, Lucie . L'enfer c'est les autres : nová dynamika ve vztazích EU a Turecka. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 95. ISBN 978-80-244-1875-9..

Až 73% Turků se cítí být o EU málo informováni, což je největší poměr ze všech členských a kandidátských zemí EU. Ve výsledcích turecké národní zprávy z roku 2009 se ukázalo, že 57% turecké veřejnosti se domnívá, že členství v EU by bylo pro Turecko přínosné. Ve srovnání s rokem 2008 tak došlo k nárůstu, kdy se k tomuto názoru přiklánělo pouze 48 % turecké veřejnosti.¹²⁹

Euroskepticismus v Turecku i nadále stoupá pod vlivem dynamiky vývoje vztahů mezi Tureckem a EU, zahraniční politiky a domácímu vývoji. Odkaz myšlenky Mustafa Kemala tkví ve snaze o modernizaci Turecka a dosažení tohoto je zakotveno v započaté cestě demokratizace a liberalizace, která by vytvořila společnost tolerantní vůči jiným etnikům a náboženstvím.¹³⁰

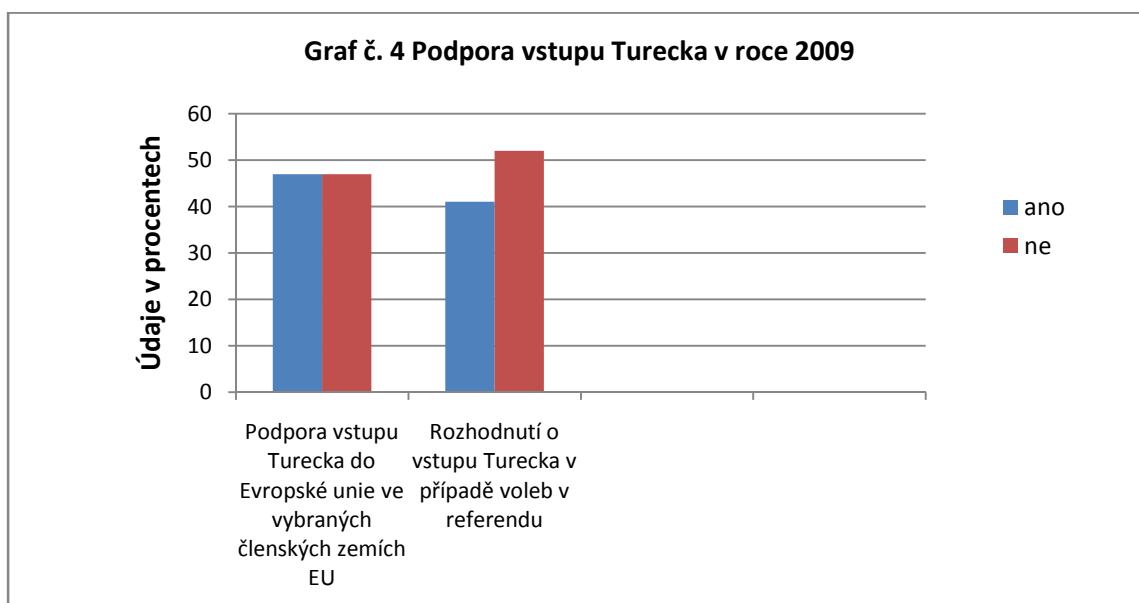
V roce 2009 se uskutečnil průzkum veřejného mínění na postoj obyvatel Evropské unie ke vstupu Turecka ve Francii, Německu, Polsku, Španělsku a Velké Británii. Respondenti odpovídali na dotaz, zda by podpořili vstup Turecka do EU. 47% respondentů se vyjádřilo kladně a 47% záporně. V případě hlasování u urny by ale 52% nesouhlasilo a 41% souhlasilo. Odmítavý postoj zaujali zejména Francouzi a Němci, kteří se proti vyslovili 62% a Britové se proti vyslovili 46%, naopak Španělé a Poláci by Tureckou republiku uvítali 53% respondentů. Většině odpůrců vadí především muslimský charakter země. Průzkum ukázal, že čím nižší byl věk respondenta, tím více vzrůstali sympatie ke vstupu Turecka a naopak.¹³¹

¹²⁹ *Delegation of the European Union to Turkey* [online]. 2009-09-11 [cit. 2010-03-15]. Eurobarometer Turkish National Report was published . Dostupné z WWW: <http://www.avrupa.info.tr/News_Archive/Sep2009,Sep200911-1.html?LanguageID=2>.

¹³⁰ TUNKROVÁ, Lucie . *L'enfer c'est les autres : nová dynamika ve vztazích EU a Turecka*. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 95. ISBN 978-80-244-1875-9.

¹³¹ *EurActiv.cz* [online]. 2010-01-27 [cit. 2010-02-08]. Turecko do Unie? Evropané si nejsou jisti. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/turecko-do-unie-evropane-si-nejsou-jisti-007006>>.

Graf. č. 4 Podpora vstupu Turecka v roce 2009

Zdroj: *EurActiv.cz* [online]. 2010-01-27 [cit. 2010-02-08]. Turecko do Unie? Evropané si nejsou jisti. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/turecko-do-unie-evropane-si-nejsou-jisti-007006>>.

2.4 Bezpečnostní oblast

Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) byla zakotvena v Maastrichtské smlouvě z roku 1992, která byla budována na principu mezivládní spolupráce a jejíž formulaci prováděli členské státy. Prvotní impuls pro vytvoření této politiky však spočíval již v roce 1970, kdy mezi státy Evropského hospodářského společenství byla ustanovena tzv. evropská politická spolupráce. Základní cíle SZBP byly v Maastrichtské smlouvě v článku J.1 definovány takto:

- zabezpečení společných hodnot, základních zájmů a nezávislosti Unie
- posilovat bezpečnost Unie a jejich členů, chránit mír a posilovat mezinárodní bezpečnost podle principů Charty OSN, helsinského Závěrečného aktu a cílů Pařížské charty,
- podpora mezinárodní spolupráce, rozvoj a upevňování demokracie a právního státu a respektování lidských práv a základních svobod¹³²

Tato politika byla dále posílena v roce 1999, kdy vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva. Nově byla touto smlouvou zavedena Evropská bezpečnostní a obranná politika

¹³² *EUROSKOP.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-02-08]. Společná zahraniční a bezpečnostní politika. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8712/sekce/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>>.

(EBOP), která je operativní složkou SZBP a zároveň potenciálem pro pozdější vytvoření společné obranné struktury. V roce 2003 vstoupila v platnost Niceská smlouva, v jejímž rámci byla SZBP opětovně posílena.¹³³

Přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 je historickým mezníkem, který ovlivní fungování Evropské unie. Její důležitost spočívá především ve faktu, že zvýšila kompetence a akceschopnost EU. Dosavadní „trojpilířová“ struktura EU je nahrazena pouze jedním pilířem.¹³⁴ Podle nynější Lisabonské smlouvy dochází k institucionálním reformám. Je nově zavedena funkce Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který je zároveň místopředsedou Evropské komise a předsedou Rady ministrů pro zahraniční politiku. Ten bude mít k dispozici nově založenou unijní diplomatickou službu. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku pravidelně konzultuje s Evropským parlamentem hlavní hlediska a základní volby společné zahraniční a bezpečnostní politiky a společné bezpečnostní a obranné politiky a informuje jej o vývoji těchto politik.¹³⁵

Součástí SZBP je i Společná bezpečnostní a obranná politika. Která zajišťuje Unii operativní schopnost, jež se opírá o civilní a vojenské prostředky. Unie je může použít pro mise vedené mimo území Unie k udržení míru, předcházení konfliktům a posílení mezinárodní bezpečnosti v souladu se zásadami Charty Organizace spojených národů. Plnění těchto úkolů je založeno na využití schopností poskytnutých členskými státy. Společná bezpečnostní a obranná politika zahrnuje postupné vymezení společné obranné politiky Unie.¹³⁶ V oblasti Společné bezpečnostní a obranné politiky vzniklo několik inovací. Jednou z nich je zavedení nástroje Stálé strukturované spolupráce v oblasti obrany. Tuto spolupráci vytvářejí členské státy EU, jejichž vojenské schopnosti splňují vyšší nároky a které vzájemně učinily hlubší závazky v oblasti nejnáročnějších operačních aktivit. Další inovací se nachází v oblasti financování vojenských operací EU, kde byl vytvořen Startovací fond pro vojenské operace EU.

¹³³ Rada Evropské unie [online]. Rok vyd. neuveden [cit. 2010-03-15]. Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP). Dostupné z WWW: <[http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=248\(=CS\)](http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=248(=CS))>.

¹³⁴ MACEK, Lukáš. *IDnes.cz* [online]. 2008-06-13 [cit. 2010-03-10]. DOKUMENT: O čem je Lisabonská smlouva. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/dokument-o-cem-je-lisabonska-smlouva-dvg-/zahranicni.asp?c=A080613_185720_zahranicni_zra>.

¹³⁵ MACEK, Lukáš. *IDnes.cz* [online]. 2008-06-13 [cit. 2010-03-10]. DOKUMENT: O čem je Lisabonská smlouva. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/dokument-o-cem-je-lisabonska-smlouva-dvg-/zahranicni.asp?c=A080613_185720_zahranicni_zra>.

¹³⁶ *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. c2010 [cit. 2010-03-10]. Lisabonská smlouva. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/lisabonska-smlouva.aspx>>.

Bezpečnostní a obranná politika zůstává ale i nadále v řízení jednotlivých členských států a rozhodování probíhá stále na principu jednomyslnosti. Ovšem tyto inovace činí Bezpečnostní a obrannou politiku EU aktivnější na základě poskytnuté kapacity a prostředků poskytnutých členskými státy.¹³⁷

Vstup Turecka do Evropské unie by mohl být žádoucí i z důvodu početné armády, která čítá více jak milion příslušníků a je tak druhou největší armádou v NATO a zároveň jednou z nejpočetnějších ve světě. V Turecku připadne na 100 obyvatel 1,2 vojáka.¹³⁸ Členové armády jsou ochránci sekulárního státu. Evropská unie stále kritizuje neadekvátní zásahy turecké armády do turecké vnitřní i zahraniční politiky a upozorňuje, že armáda plně neodpovídá civilní kontrole. Pokud se bude chtít Turecko stát členem EU, bude muset moc armády striktně omezit.¹³⁹

¹³⁷ KHOL, Radek. *Natoaktual.cz : Oficiální portál Informačního centra o NATO* [online]. 2009-12-14 [cit. 2010-03-15]. Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky - možnost lepší integrace. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02>

¹³⁸ BECKOUCHE, Pierre; RICHARD, Yann. *Atlas nové Evropy : Rozšířená Evropa a její sousedé Rusko, Blízký Východ, země Maghribu*. Praha : ALBATROS, 2004. s. 46-47 ISBN 80-00-01693-1.

¹³⁹ *Evropský parlament* [online]. 2010-02-10 [cit. 2010-02-25]. Zpráva o pokroku Turecka za rok 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0025+0+DOC+XML+V0//CS>>.

Tab. č. 8 Politická, bezpečnostní, kulturní a náboženská oblast

Výhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> • Turecko by po vstupu fungovalo jako most mezi Evropou a islámských světem • Možnost snížení bezpečnostního rizika, které pochází z jiných islámských zemí • Početná turecká armáda – druhá největší v NATO a jedna z největších na světě (přes 1milión příslušníků) – vzhledem k členství Turecka v NATO by byla posílena spolupráce mezi NATO a EU 	<ul style="list-style-type: none"> • Změna priorit společné zahraniční a bezpečností politiky – po přistoupení Turecka by EU sousedila s nestabilními zeměmi blízkého východu • Turecko by se stalo po vstupu do EU díky Lisabonské smlouvě nejsilnějším členem vzhledem k počtu obyvatel • Nedostatečné dodržování základních lidských práv a svobod • Nebezpečí hrozící od odpůrců EU v Turecku, kteří chtějí vytvořit centralistický stát • Obyvatelé EU nechtějí Turecko, které je svým charakterem islámskou zemí jako součást Evropské unie. Hrozí nárůst xenofobie a diskriminace. Muslimové v Evropě (nejenom Turci) se cítí vydělení z většinové společnosti • Pokud nebude politické vedení a turecká veřejnost jednotná, v otázce adaptace na podmínky a hodnoty EU, mohlo by se Turecko stát nestabilním partnerem

3 JAKÉ TURECKO VSTOUPÍ DO EU?

Stát se Evropanem znamená myslet a žít určitým způsobem a zároveň v určité rovině navazovat na odkaz myšlenek a bytí dávných i nedávných Evropanů.¹⁴⁰ Evropanství Turecka je často zpochybňováno z historického hlediska. Argumentem však zůstává, že ač je turecká kultura odlišná, není pochyb o tom, že Turecko je nástupcem Osmanské říše, která sahala až na území dnešní Evropské unie, a proto je turecká kultura i historie evropská. Snaha o začlenění se Turecka do Evropské unie se vyvíjí již několik desítek let. Za kandidátskou zemi je Turecko oficiálně uznáváno od roku 1999, kdy bylo rozhodnuto, že vstup do EU je podmíněný naplněním tzv. Kodaňských kritérií.¹⁴¹ Jedná se zatím o 12 z celkem 35 kapitol. V prosinci 2009 byla naposledy otevřena kapitola týkající se životního prostředí. Odborníci odhadují, že na naplnění Kodaňských kritérií bude Turecko potřebovat minimálně jedno desetiletí. Turecká republika ve snaze začlenit se do evropských struktur a přiblížit se evropské legislativě, již prošla mnoha reformami. Avšak přetrvává stále mnoho nedostatků, na něž poukazují hodnotící zprávy Evropské komise. Jedná se zejména o korupci, problémy ve státním aparátu, nedotaženou strukturální transformaci, oblast politické kultury, ochranu lidských práv a postojů ke Kurdům. Rovněž se kritizuje, že Kodaňská kritéria byla formulována příliš vágně a dají se tak vždy různě politicky interpretovat. Přijímání nových členů představuje heterogenní skupiny, které vykazují v četných společných politikách rozdílné zájmy a stále více se diferencují, protože se k evropskému průměru přibližují rozdílnou rychlostí.¹⁴² Kodaňská kritéria také opomíjí tři důležité roviny, rovinu historickou, ideologickou a otázku délky jednání o přistoupení a rovnosti práv a povinností nových členů.¹⁴³

Aby Evropská unie mohla Turecko absorbovat, je nutné, aby fungovali na společných hodnotách a pravidlech, a tudíž musí jak Turecko, tak především EU projít reformami. Ovšem důležité je, aby adaptace na podmínky EU probíhala se souhlasem turecké veřejnosti, protože pokud by tomu tak nebylo, mohlo by se Turecko stát nestabilní členskou zemí, která by

¹⁴⁰ HEJDÁNEK, Ladislav. *Budoucnost Evropy a my*. In MACDONAGH-PAJEROVÁ, Monika; HRON, Jan. *Evropané píší o Evropě*. Praha : Rybka Publishers, 2008. s. 61. ISBN 978-80-870-6776-5.

¹⁴¹ *EUROSKOP.cz* [online]. 2005-09-30 [cit. 2010-02-08]. Pomůže vstup Turecka Evropské unii?. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/3429/clanek/pomuze-vstup-turecka-evropske-unii/>>.

¹⁴² KLÍMA, Michal; BUREŠ, Jan. *Kam kráčíš, Evropská unie?*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. s. 149,154 ISBN 80-86898-30-X.

¹⁴³ BALÍK, Stanislav; FIALA, Petr; MIKŠ, František. *Perspektivy Evropské unie*. Vyd. 1. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. s.65 ISBN 80-7325-031-4.

musela činit ústupky domácímu tlaku.¹⁴⁴ Pokud Turecko vstoupí do Evropské unie, mělo by přistoupit jako silný stát, který se vyrovná ostatním členským zemím v oblasti ekonomické, politické a kulturní. Proces integrace Evropské unie zůstává i nadále procesem s otevřeným koncem.

¹⁴⁴ GERGELOVÁ, Angelika. Členství Turecka v EU - výzva pro obě strany. In TUNKROVÁ, Lucie; ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2007. s. 42. ISBN 978-80-244-1875-9.

ZÁVĚR

Záměrem práce bylo objasnit, v jakých směrech je vstup Turecka výhodný nebo nevýhodný pro Evropskou unii i samotnou Tureckou republiku a to především v oblasti hospodářsko-ekonomické, politické, kulturní a náboženské a v neposlední řadě bezpečnostní.

Aby se Turecko mohlo stát členem Evropské unie, bude muset naplnit podmínky Kodaňských kritérií. Toto jednání o vstupu není bezproblémové a Turecko čeká na přijetí nejdéle ze všech kandidátských zemí. Jak již bylo řečeno, aby Turecko mohlo přistoupit, bude nutné provést mnoho institucionálních reforem a to nejen na straně Turecka, ale zejména Evropské unie.

Potenciál přínosu v ekonomicko-hospodářské oblasti tkví zejména v dynamické turecké ekonomice, jež náleží mezi 20. největších světových ekonomik a která by napomohla zlepšit konkurenceschopnost Evropské unie. Důležitým aspektem je také, že veškeré sféry podnikání jsou přístupné soukromému sektoru a to i pro zahraniční kapitál, což do budoucna slibuje větší možnost investic pro evropské firmy v mnoha směrech zejména ve stavebních a ekologických projektech nebo v oblasti vývoje vojenského materiálu. S tím souvisí i levná pracovní síla. Avšak dokud Turecko nenaplní podmínky vstupu, vzniká zde jisté investiční riziko díky neustále měnící se legislativě, která pro vstup Turecka musí být harmonizována s legislativou EU. Pozitivem pro „starnoucí a vymírající“ Evropu je i demografické složení obyvatelstva, které je velmi mladé. Je nutné si také uvědomit, jak funguje turecké hospodářství, které zaměstnává více než třetinu občanů v zemědělství. Proto zde vyvstává důležitost reformy institucionální struktury v EU v oblasti společné zemědělské politiky, pro niž by se stalo turecké zemědělství obrovskou zátěží. Na druhou stranu možnost modernizace a mechanizace zemědělských usedlostí povede ke zvýšení nezaměstnanosti a zároveň díky nedostatečnému vzdělání zvětšování nekvalifikovaného fondu pracovních sil. Turecko má také díky své geografické poloze významný potenciál v oblasti zásobování energií ze značných zásob ve střední Asii.

Z politického hlediska by se Turecko jako nejlidnatější země po vstupu stalo podle Lisabonské smlouvy nejsilnějším státem Evropské unie. Pro Evropu by to také znamenalo do určité míry změnu priorit v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky, protože v této situaci by EU začala sousedit s nestabilními zeměmi Blízkého východu.

Evropa je proto nucena vyrovnávat se s rozmanitostí. Charakter Turecka jako islámské země v Evropanech vyvolává obavu zejména proto, že islám je často spojován s fundamentalismem a radikalismem. Přidružení Turecka by v tomto případě znamenalo

přimknout se více k evropským hodnotám a Turecko by tak mohlo fungovat jako most mezi Evropou a islámským světem a mohlo by tak snížit bezpečnostní riziko, které pochází z jiných nestabilních islámských zemí. Evropa by se v případě vstupu stala skutečně multikulturní a přestala by se vymezovat na pozici „křesťanského klubu“. Pozitivem je také bezpečnostní aspekt, protože Turecká republika má početnou armádu. Armáda, která čítá více jak jeden milion příslušníků je druhou nejpočetnější armádou v NATO a vstupem Turecka do EU by se posílila bezpečnost celé Evropy.

Celkově by přistoupení Turecka tedy bylo výhodné pro obě strany. Tato problematika pozitiv a negativ plynoucí ze vstupu není jednoznačná, protože každá výhoda je v přímé souvislosti i s nevýhodou z toho plynoucí. Turecku by vstup do EU prospěl více než samotným členským zemím, i když pro tyto by přidružení bylo také do jisté míry prospěšné, především z hlediska ekonomického. Cesta Turecka do EU je tedy podmíněna naplněním Kodaňských kritérií a celkovou reformou a ani poté není přijetí Turecka do budoucna jistou záležitostí zejména v souvislosti s protiturecky zaměřenými hlasy Evropanů, kteří si žádají rozhodnut v jednotlivých členských zemích o přidružení Turecka v referendu.

Seznam pramenů a literatury

Knižní publikace: monografie, sborníky

BALÍK, Stanislav; FIALA, Petr; MIKŠ, František. *Perspektivy Evropské unie*. Vyd. 1. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. 217 s. ISBN 80-7325-031-4.

BECKOUCHE, Pierre; RICHARD, Yann. *Atlas nové Evropy : Rozšířená Evropa a její sousedé Rusko, Blízký Východ, země Maghribu*. Praha : ALBATROS, 2004. 65 s. ISBN 80-00-01693-1.

FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. s. 156 ISBN 978-80-7325-180-2.

FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Rozšiřování ES/EU*. Vyd. 3. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 248 s. ISBN 80-210-3041-0.

FINDLEY, Carter Vaughn. *The Turks in world history*. New York : Oxford University Press, 2005. 300 s. ISBN 0-19-516770-8.

FLETCHER, Richard . *Kříž a půlměsíc*. Praha : Mladá fronta, 2004. 140 s. ISBN 80-204-1145-3.

GOMBÁR, Eduard. *Úvod do dějin islámských zemí*. Praha : Najáda, 2004. 180 s. ISBN 80-85632-22-5.

KLÍMA, Michal; BUREŠ, Jan. *Kam kráčíš, Evropská unie?*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 173 s. ISBN 80-86898-30-X.

KREJČÍ, Jaroslav. *Postižitelné proudy dějin*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 563 s. ISBN 80-86429-09-1.

LIŠČÁK, Vladimír. *Státy a území světa*, Praha: LIBRI, 2009. 896 s. ISBN 978-80-7277-414-2

MACDONAGH-PAJEROVÁ, Monika; HRON, Jan. *Evropané píší o Evropě*. Praha : Rybka Publishers, 2008. 191 s. ISBN 978-80-870-6776-5.

MINOGUE, Kenneth, et al. *Vlády a vládcové*. London : Dorling Kindersley Limited, 2004. 320 s. ISBN 80-7321-154-8

MORRIS, Chris. *The new Turkey : The quiet Revolution on the Edge of Europe*. London : Granta Books, 2005. 258 s. ISBN 13:978-1-86207-865-9.

ORT, Alexandr. *Evropa 20.století*, Pelhřimov: Aleš Čeněk, s.r.o. 2004. 440 s. ISBN 80-86473-87-2

PLECHANOVÁ, Běla . *Institucionální vývoj Evropské unie : Od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*. Praha : Karolinum, 2004. 355 s. ISBN 80-246-0800-6.

PLECHANOVÁ, Běla a kol. *Evropská unie : na počátku 21.století*. Praha : Karolinum, 2006. 215 s. ISBN 80-246-1154-6.

SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VOJÁČEK, Ladislav. *Myšlenky evropské integrace a její vyústění v realitě EU*. Ostrava : KEY Publishing, 2006. 102 s. ISBN 80-87071-050.

Svět v číslech 2009. Praha : Paseka, 2009. 256 s. ISBN 978-80-7185-969-7.

TUNKROVÁ, Lucie – ŠARADÍN, Pavel (eds.). *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. Olomouc, 2007. 153 s. ISBN 978-80-244-1875-9.

VEBER, Václav. *Dějiny sjednocené Evropy : Od antických počátků do současnosti*. Vyd. 2. Praha : Lidové noviny, 2009. s.403 ISBN 13:978-1-86207-865-9

VESELÝ, Zdeněk. *Mezinárodní vztahy v datech : od starověku do současnosti*. Praha : Professional Publishing, 2008. 386 s. ISBN 978-80-86946-65-8.

WANNER, Jan. *Krvavý zrod moderního Turecka: Ankara mezi Londýnem a Moskvou*. Praha, 2009. 296 s. ISBN 978-80-7277-387-9.

Časopisecké studie

FRISCHOVÁ, Magdalena. Turecko a EU – jsou na vstup připraveni oba?. *CEVROREVUE* [online]. 2004, 4, [cit. 2010-01-27]. Dostupný z WWW:

<<http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2004/9/41856-turecko-jsou-vstup-pripraveni-oba.html>>.

GOMBÁR, Eduard. Turecká válka za nezávislost 1919 - 1923. *Historický obzor*. Červenec - Srpen 2007, 7/8, s. 151 - 158.

HEGER, Lubomír. Wilders z Eurábie. *Mladá fronta DNES*. 2010-02-25, 47, s. A3.

KUČERA, Petr. Turecká postmoderna. A2 [online]. 2006, 4, [cit. 2009-11-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/4/turecka-postmoderna>>. ISSN 1803-6635.

ZUKAL, Jiří. Rok po rozšíření. *Veřejná správa* [online]. 2008, 3, [cit. 2010-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/rok-po-rozsireni.aspx>>.

Internetové zdroje

AKULE, Dace. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2007-02-14 [cit. 2010-01-22]. Členství Turecka v EU z lotyšského pohledu: Proč by nás tato otázka měla zajímat?. Dostupné z WWW: <<http://www.europeum.org/doc/pdf/865.pdf>>

BASIN-YAYIN VE ENFORMASYON [online]. 2010 [cit. 2009-11-15]. Constitution of republic Turkey. Dostupné z WWW: <<http://www.byegm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=78>>.

BussinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22]. Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/#sec2>>.

BussinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export [online]. c1997-2010 [cit. 2010-02-22]. Turecká ekonomika na přelomu krizového roku 2009 . Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/#sec2>>.

BussinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export [online]. 2009-12-03 [cit. 2010-01-27]. Turecko a solární energetika. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/turecko-solarni-energetika/1000802/55499/>>.

BussinessInfo.cz : *Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2009-06-26 [cit. 2009-11-16]. Perspektivní obory pro vývoz do Turecka. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/perspektivni-obory-pro-vyvoz-do-turecka/1000802/53617/>>

BussinessInfo.cz : *Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2009-09-13 [cit. 2010-01-23]. Mezivládní dohoda o projektu Nabucco podepsána. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/aktuality-z-eu-cervenec-2009/mezivladni-dohoda-projekt-nabucco-podpis/1001801/53822/>>.

BussinessInfo.cz [online]. c1997-2010 [cit. 2010-03-10]. Turecko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000802/#sec4>>.

Český rozhlas [online]. 2006-06-12 [cit. 2009-11-24]. Kypru se nepodařilo zablokovat jednání o přistoupení Turecka k EU. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/252924>.

Delegation of the European Union to Turkey [online]. 2009-09-11 [cit. 2010-03-15]. Eurobarometer Turkish National Report was published . Dostupné z WWW: <http://www.avrupa.info.tr/News_Archieve/Sep2009,Sep200911-1.html?LanguageID=2>.

Energy information administration [online]. 2000 [cit. 2010-03-09]. Turkey: Environmental Issues. Dostupné z WWW: <<http://www.nuce.boun.edu.tr/turkey.html>>.

EurActiv.cz [online]. 2004-09-27 [cit. 2009-11-22]. Turecko: reforma trestního zákoníku schválena. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/turecko-reforma-trestnho-zkonku-schvlena>>.

EurActiv.cz [online]. 2004-09-30 [cit. 2010-02-20]. Studie EU: členství Turecka v Unii přinese výhody jak EU, tak Turecku. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/studie-eu-lenstv-turecka-v-unii-pinese-vhody-jak-eu-tak-ture>>.

EurActiv.cz [online]. 2005-06-30 [cit. 2009-11-24]. Komise předložila přísná vyjednávací rámec pro Turecko. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/index?a=show&cid=1671&pid=2&sid=2>>

EurActiv.cz [online]. 2006 [cit. 2009-11-24]. EU začala podrobná vstupní jednání s Chorvatskem a Tureckem. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/eu-zaala-podrobn-vstupn-jednn-s-chorvatskem-a-tureckem>>.

EurActiv.cz [online]. 2007-02-14 [cit. 2010-01-22]. "Dodržování práv žen v Turecku není uspokojivé, tvrdí Evropský parlament. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/dodrzovani-prav-zen-v-turecku-neni-uspokojive-tvrdi-evropsky-parlament>>.

EurActiv.cz [online]. 2007-04-19 [cit. 2009-11-28]. Turecko nezastaví reformy, ani když nebude do EU přijato. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/turecko-nezastavi-reformy-ani-kdyz-nejde-do-eu-prijato>>.

EurActiv.cz [online]. 2007-11-02 [cit. 2010-02-06]. Zpráva EU požaduje po Turecku další reformy. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/zprava-eu-pozaduje-po-turecku-dalsi-reformy>>.

EurActiv.cz [online]. 2008-11-16 [cit. 2009-11-28]. Komise: Rok 2009 rokem západního Balkánu. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/komise-rok-2009-rokem-zapadniho-balkanu-06112008>>.

EurActiv.cz [online]. 2009-07-27 [cit. 2010-01-26]. Francie vstupuje do boje o sluneční energii. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/francie-vstupuje-do-boje-o-slunecni-energii-006328>>.

EurActiv.cz [online]. 2009-12-22 [cit. 2010-03-09]. Turecko se přiblížilo EU, přístupové rozhovory s Chorvatskem stagnují. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/turecko-je-blize-vstupu-do-eu-zatimco-pristupove-rozhovory-s-chorvatskem-stagnuji-006887>>.

EurActiv.cz [online]. 2010-01-27 [cit. 2010-02-08]. Turecko do Unie? Evropané si nejsou jisti. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/turecko-do-unie-evropane-si-nejsou-jisti-007006>>.

EurActiv.cz [online]. c2004-2010 [cit. 2009-11-20]. Turecko a EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/link-dossier/turecko-a-eu>>. ISSN 1803-2486.

EUR-Lex : přístup k právu Evropské unie [online]. 1973 [cit. 2009-11-16]. Dodatkový protokol. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21970A1123%2801%29:CS:NOT#top>>.

EUR-Lex : přístup k právu Evropské unie [online]. 2000-04-10 [cit. 2010-03-03]. Nařízení Rady (ES) č. 764/2000 ze dne 10. dubna 2000 o provádění opatření k zintenzivnění celní unie mezi ES a Tureckem. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R0764:CS:NOT>>.

EUR-Lex [online]. 2004-12-07 [cit. 2009-11-16]. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Vztahy mezi EU a Tureckem před zasedáním Evropské rady v prosinci 2004 (Stanovisko z vlastní iniciativy) . Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004IE0965:CS:HTML>>.

EUR-Lex [online]. 2010 [cit. 2010-03-09]. Dohoda mezi Evropským společenstvím a Tureckou republikou o účasti Turecké republiky v Evropské agentuře pro životní prostředí a v Evropské informační a pozorovací síti pro životní prostředí. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22001A0807%2813%29:CS:NOT>>.

EUROPA : Portál Evropské unie [online]. Rok vyd. neuveden [cit. 2010-01-27]. Evropa práv a hodnot. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_cs.htm>.

EUROPA [online]. Rok vyd. neuveden [cit. 2010-03-09]. Životní prostředí. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/pol/env/index_cs.htm>.

EUROSKOP.cz [online]. 2005-09-30 [cit. 2010-02-08]. Pomůže vstup Turecka Evropské unii?. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/3429/clanek/pomuze-vstup-turecka-evropske-unii/>>.

EUROSKOP.cz [online]. 2006-11-14 [cit. 2009-11-28]. EU je v otázce Turecka rozdělená. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/6289/clanek/eu-je-v-otazce-turecka-rozdelena/>>.

EUROSKOP.cz [online]. 2008-08-28 [cit. 2010-01-22]. Plynovod Nabucco potřebuje podporu EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/2080/clanek/plynovod-nabucco-potrebuje-podporu-eu/>>.

EUROSKOP.cz [online]. 2009-11-10 [cit. 2009-11-28]. Turecká vláda předložila plán na zlepšení postavení Kurdů . Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/14371/clanek/turecka-vlada-predlozila-plan-na-zlepseni-postaveni-kurdu/>>.

EUROSKOP.cz [online]. 2009-11-23 [cit. 2009-11-28]. Turecko znepokojují výroky nového prezidenta EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/14535/clanek/turecko-znepokojuji-vyroky-noveho-prezidenta-eu/>>.

EUROSKOP.cz [online]. c2005 [cit. 2009-11-24]. Kypr v Evropské unii. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/551/sekce/kypr-v-evropske-unii/>>.

EUROSKOP.cz [online]. c2005 [cit. 2009-11-24]. Kypr v Evropské unii. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/551/sekce/kypr-v-evropske-unii/>>.

EUROSKOP.cz [online]. c2005 [cit. 2010-02-08]. Společná zahraniční a bezpečnostní politika. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8712/sekce/spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>>.

EUROSKOP.cz [online]. c2005 [cit. 2010-03-03]. Členské státy. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/9/895/clanek/rozsirovani-evropske-unie---aktualni-stav---legenda/>>.

EUROSKOP.cz [online]. c2005 [cit. 2010-03-09]. Měsíční přehled dění v EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8463/15044/clanek/monitoring-vyvoje-udalosti-v-eu-21-11--20-12-2009/>>.

Evropská komise [online]. 1995-2009 [cit. 2009-11-20]. Agenda 2000. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/agenda2000.pdf>>.

Evropská komise [online]. c2004-2010 [cit. 2009-11-24]. Mandát a rámec. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/process-of-enlargement/mandate-and-framework_cs.htm#top>.

Evropské informační středisko [online]. c2001 [cit. 2009-11-16]. Informace z Evropy. Dostupné z WWW: <http://www1.eis.cuni.cz/cze/info4_01.html>.

Evropský parlament [online]. 2005-09-28 [cit. 2009-11-24]. Usnesení Evropského parlamentu o zahájení jednání o přistoupení s Tureckem. Dostupné z WWW:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0350+0+DOC+XML+V0//CS#def_1_3>.

Evropský parlament [online]. 2009-03-12 [cit. 2010-02-06]. Pokrok Turecka za rok 2008 . Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0134&language=CS>>.

Evropský parlament [online]. 2010-02-10 [cit. 2010-02-25]. Zpráva o pokroku Turecka za rok 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0025+0+DOC+XML+V0//CS>>.

Finance.cz [online]. 2009-02-16 [cit. 2010-03-17]. EU: inflace v roce 2008 byla vysoká. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/209610-eu-inflace-v-roce-2008-byla-vysoka/>>

FRIDRICH, Milan. *IHNed.cz* [online]. 2004-12-20 [cit. 2009-11-24]. Turci budou muset Kypr uznat. Dostupné z WWW: <http://zahranicni.ihned.cz/c3-15383920-H00000_d-turci-budou-muset-kypr-uznat>.

Generální konzulát České republiky v Istantubu [online]. 2008-10-30 [cit. 2010-02-22]. Možnosti investic v Turecku. Dostupné z WWW:<http://www.mzv.cz/istanbul/cz/obchod_a_ekonomika/moznosti_investic_v_turecku.html>.

HORÁLEK, Martin. *KDU-ČSL* [online]. 2009-05-25 [cit. 2010-03-10]. Línek: O případném vstupu Turecka do EU by měli rozhodnout lidé v referendu. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/53197-klaus-se-vyslovil-pro-vstup-turecka-do-eu/>>.

HUGHES, Kirsty. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2004 [cit. 2010-01-27]. Turecko a Evropská unie: rozšíření jako každé jiné?. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article_text.php?aid=737>.

IDnes.cz [online]. 2002-08-03 [cit. 2009-11-22]. Turecko vykročilo do Evropy. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A020803_105040_zahranicni_jpl>.

IDnes.cz [online]. 2009-05-08 [cit. 2010-11-28]. Turecko kývlo na plynovod Nabucco, Evropa sníží závislost na Rusku. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/turecko-kyvlo-na-plynovod-nabucco-evropa-snizi-zavislost-na-rusku-1fn-/eko-zahranicni.asp?c=A090508_132551_eko-zahranicni_fih>.

IDnes.cz [online]. 2010-02-05 [cit. 2010-02-06]. Šestnáctiletou Turkyni zaživa pohřbili, protože se kamarádila s chlapci. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/sestnactiletou-turkyni-zaziva-pohrbili-protoze-se-kamaradila-s-chlapci-1or-/zahranicni.asp?c=A100205_103328_zahranicni_ash>.

IHNed.cz [online]. 2009-11-20 [cit. 2009-11-28]. Evropa si zvolila prezidenta a Turecko se zděsilo: S ním nás do EU nevezmou. Dostupné z WWW: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-39144920-evropa-si-zvolila-prezidenta-a-turecko-se-zdesilo-s-nim-nas-do-eu-nevezmou>>.

Informační centrum OSN v Praze [online]. c2005 [cit. 2009-11-16]. Členské státy. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/?i=199#t>>.

Inside Europe [online]. 2005 [cit. 2009-11-24]. Commision presents a rigorous draft framework for accession negotiations with Turkey. Dostupné z WWW: <<http://www.insideeurope.org/news/commision-presents-a-rigorous-draft-framework-for-accession-negotiations-with-turkey>>.

Internation Amnesty [online]. 1997 [cit. 2010-02-25]. EU Member States: silent witnesses to Turkey's human rights record. Dostupné z WWW: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/015/1997/en/9043519d-2457-46c7-b16c-a3ab7a5cf168/eur440151997en.pdf>>.

KHOL, Radek. *Natoaktual.cz : Oficiální portál Informačního centra o NATO* [online]. 2009-12-14 [cit. 2010-03-15]. Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky - možnost lepší integrace. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02>

LANĚ, Tomáš. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002-06-19 [cit. 2009-11-20]. Spíš partner než kandidát - Turecko a Evropská unie. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=533>.

MACEK, Lukáš. *IDnes.cz* [online]. 2008-06-13 [cit. 2010-03-10]. DOKUMENT: O čem je Lisabonská smlouva. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/dokument-o-cem-je-lisabonska-smlouva-dvg-/zahranicni.asp?c=A080613_185720_zahranicni_zra>.

MAŇÁK, Vratislav. *ČT24* [online]. 2009-04-29 [cit. 2010-03-10]. Klaus se vyslovil pro vstup Turecka do EU. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/53197-klaus-se-vyslovil-pro-vstup-turecka-do-eu/>>.

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. c2010 [cit. 2010-03-10]. Lisabonská smlouva. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/lisabonska-smlouva.aspx>>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2010 [cit. 2009--11-16]. OECD - Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/oecd/index.html>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Rok vyd. neveden [cit. 2010-01-22]. Energetická situace Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/istanbul/cz/obchod_a_ekonomika/zpravy_z_obchodne_ekonomickeho_odeleni/aktualni_informace/energeticka_situace_turecka.html>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Rok vyd. neveden [cit. 2010-01-27]. Aliance civilizací. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/osn/aliance_civilizaci/index.html>.

Nations online [online]. c1998-2010 [cit. 2010-11-28]. Turkey. Dostupné z WWW: <<http://www.nationsonline.org/oneworld/turkey.htm>>.

Rada Evropské unie [online]. Rok vyd. neveden [cit. 2010-03-15]. Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP). Dostupné z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=248{=CS>>.

SCHONWIESNER, Roman. *ETREND* [online]. 2002-12-12 [cit. 2009-11-22]. Historický summit EÚ - priamo z Kodane. Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/historicky-summit-eu-priamo-z-kodane.html>>.

SOULEJMANOV, Emil. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 19.6.2002 [cit. 2009-11-15]. Turecko, země na pomezí dvou světů - Geopolitické postavení Turecka. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=532>.

Stav Unie v roce 2009: zásadní úspěchy Barrosovy Komise [online]. Brusel : Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. 2009 [cit. 2010-01-27]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/090528_cs.pdf>. ISBN 978-92-79-12576-8.

The World Bank [online]. 2009 [cit. 2010-02-20]. Country Brief 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.worldbank.org/tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:20630704~menuPK:361720~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:361712,00.html>>.

TIOSAVLJEVIČOVÁ, Jarmila. *Integrace.cz* [online]. 2002-06-19 [cit. 2010-11-16]. Proměny tureckého politického systému v devadesátých letech a jejich vliv na vztahy s EU. Dostupné z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=571>>.

TOMÁŠEK, Michal. *České noviny* [online]. 2009 [cit. 2009-11-16]. Turecko už půl století marně klepe na dveře EU. Dostupné z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/turecko-uz-pulstoleti-marne-klepe-na-dvere-eu/391402&id_seznam>.

TÝDEN.cz [online]. c2006 [cit. 2010-03-10]. V Německu je skoro tolik muslimů jako v celé Americe. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/v-nemecku-je-skoro-tolik-muslimu-jako-v-cele-americe_142350.html>.

VITAMVÁSOVÁ, Lucie. *Mešec.cz* [online]. 2008-08-05 [cit. 2009-03-02]. Turecko: vládní strana přežila, rozhodnutí podpořilo turecké trhy. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/turecko-vladni-strana-prezila/>>.

ZENKNER, Petr. *EUROSKOP.cz* [online]. 2009-11-02 [cit. 2010-01-29]. Markéta Pitrová: Rozhovor o Lisabonu a směřování EU. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8801/14224/clanek/marketa-pitrova-rozhovor-o-lisabonu-a-smerovani-eu/>>

Seznam tabulek:

Tab. 1: Kapitoly acquis.....	23
Tab. 2: Aktuální stav EU	26
Tab. 3: Růst HDP	30
Tab. 4: Přímé zahraniční investice	32
Tab. 5: Nezaměstnanost.....	34
Tab. 6: Obchodní výměna ČR a Turecka v letech 2004 – 2008.....	38
Tab. 7: Ekonomická a hospodářská oblast	39
Tab. 8: Politická, bezpečnostní, kulturní a náboženská oblast	51

Seznam grafů:

Graf 1: Referendum o Annanově plánu.....	28
Graf 2: Eurobarometer 64 – Vybrané postoje turecké veřejnosti k EU.....	46
Graf 3: Eurobarometer 62, 66 - Další vybrané postoje turecké veřejnosti k EU.....	46
Graf 4: Podpora vstupu Turecka v roce 2009.....	48